

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (м. Дніпро, Україна)
Запорізька державна інженерна академія (м. Запоріжжя, Україна)
Інститут економіки ім. Паата Гугушвілі
Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Клайпедський університет (м. Клайпед, Литва)
Вища Лінгвістична Школа (м. Ченстохова, Польща)
Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень
(м. Дніпро, Україна)
Університет прикладних наук (м. Міттвайда, Німеччина)
Університет професора доктора Асена Златарова (м. Бургас, Болгарія)
Мерія м. Громадка (Польща)

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2019:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 18–19 квітня 2019 р.)

У восьми томах

Том 4. Управління торгівельною діяльністю
та формування економічної безпеки суб'єктів господарювання
в умовах економічної нестабільності

Дніпро
Видавець Біла К. О.
2019

*Затверджено на засіданні вченої ради економічного факультету
(протокол № 7 від 25.03.2019)*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Поляков М. В. – д-р фіз.-мат. наук, проф., член-кореспондент НАН України, ректор Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, *голова оргкомітету*;

Гринько Т. В. – д-р екон. наук, проф., Заслужений діяч науки та техніки України, декан факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Гребчук О. М. – д-р екон. наук, доц., зав. кафедри фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Іванов Р. В. – канд. фіз.-мат. наук, доц., зав. кафедри економічної кібернетики Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Коваленко О. В. – д-р екон. наук, проф., зав. кафедри економіки підприємств Запорізької державної інженерної академії;

Абесадзе Р. Б. – д-р екон. наук, проф., директор Інституту економіки імені Паата Гугушвілі Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі;

Раманаускас Юліус – доктор габілітований, професор кафедри менеджменту Клайпедського університету;

Томаш Кук – віце-президент Вищої Лінгвістичної Школи;

Шевцов А. І. – д-р техн. наук, професор, директор Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у місті Дніпро;

Серджо Велеско – д-р екон. наук, професор міжнародного менеджменту факультету економіки університету прикладних наук у місті Міттвайда;

Дімітров Іван – д-р екон. наук, проф., професор кафедри економіки та управління університету професора доктора Асена Златарова;

Даріуш Павліцій – мер міста Громадка (Польща);

Величко Л. А. – канд. наук з держ. упр., доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Гвініашвілі Т. З. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара;

Олійник Т. І. – канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Е 45 Економіка і менеджмент 2019: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квіт. 2019 р. : у 8 т. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.

ISBN 978-617-645-326-0

Т. 4 : Управління торгівельною діяльністю та формування економічної безпеки суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності. – 2019. – 104 с.

ISBN 978-617-645-330-7

У збірнику надруковано наукові праці Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 18–19 квітня 2019 року в Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Для студентів, аспірантів, викладачів ВНЗів та наукових закладів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 978-617-645-326-9

ISBN 978-617-645-330-7 (Т. 4)

© Авторський колектив, 2019

УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

К. е. н. Адонін С. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКУ НЕПОВЕРНЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ

Управління фінансовою діяльністю підприємств передбачає певний розподіл активів і стратегічне планування. У цій сфері значне місце займає таке поняття, як дебіторська заборгованість, яка потребує постійного обліку, контролю та аналізу [2].

В ході здійснення підприємницької діяльності, учасники майнового обороту припускають, що в результаті проведення господарських операцій – вони як повернуть вкладені кошти, так і отримають доходи. Однак в практиці нерідко виникають ситуації, коли з певних причин організація не може стягнути борги з контрагентів, внаслідок чого сама не може своєчасно відповідати за своїми зобов'язаннями [1].

Однією з негативних сторін сьогоденної економічної ситуації є істотне збільшення ризиків при продажу товарів, проведенні робіт, наданні послуг з відстрочкою платежу. Тому проблемі дебіторської заборгованості в усіх організаціях приділяється підвищена увага, адже від цього залежить конкурентоспроможність компанії.

Грамотне управління дебіторською заборгованістю підприємства передбачає формування комплексу процедур і моделей проведення підприємства по відношенню до дебіторської заборгованості, її наявних і можливих контрагентів.

Дебіторська заборгованість виникає внаслідок невиконаних договірних зобов'язань, через надмірну плату по податковим платежам і зборам, через пені і через видані грошові кошти під звіт [2].

Дебіторська заборгованість – заборгованість перед організацією різних юридичних і фізичних осіб, що виникає в ході господарської діяльності [3].

Проблемою дебіторської заборгованості є те, що не надавати розстрочки платежів підприємство не може, так як таке рішення призведе до зменшення продажів, а, отже, зниження прибутку. Крім того, не існує встановленого нормативу дебіторської заборгованості. Тобто підприємство саме вирішує, який ліміт дебіторської заборгованості для нього найбільш оптимальний. Велика частка дебіторської заборгованості в активах підприємства тягне за собою проблеми, тобто підприємству не достатньо грошових коштів для нормального функціонування і воно буде вдаватися до позикових коштів. Тому правильне визначення оптимального рівня дебіторської заборгованості є ще однією відкритою проблемою для багатьох підприємств.

Таким чином, при виникненні дебіторської заборгованості основною проблемою є ризик неповернення боргу контрагентами.

Ризиком дебіторської заборгованості є ризик, який пов'язаний з відхиленням планових показників роботи від реальних через невиконання (або неповного, неналежного виконання) контрагентом своїх зобов'язань перед організацією [1].

В управлінні ризиками прийнято використовувати такі методи:

- відмова від ризику – спроба уникнення всіх можливостей виникнення ризику;
- метод зниження частоти збитку або запобігання збитку – проведення заходів, які спрямовані на зниження ймовірності настання ризику;
- метод зменшення розміру збитків – заходи, спрямовані на зменшення розміру ймовірних збитків;
- метод поділу ризику – створення ситуації на підприємстві, коли жодний випадок реалізації ризику не призводить до нових збитків. Перераховані вище

методи зниження ризику неповернення заборгованості мають свої як позитивні, так і негативні риси, але управління ризиком неповернення дебіторської заборгованості повинно бути комплексним, необхідно використовувати всі ці методи, в результаті застосування яких можливе скорочення фінансових ризиків підприємства. При грамотному управлінні дебіторською заборгованістю підприємство знижує потребу в залученні позикових джерел фінансування і отримує можливість підвищити свою ліквідність.

Список використаних джерел:

1. Потриваєва Н. В. Теоретичні аспекти щодо визначення дебіторської заборгованості на підприємстві / Н. В. Потриваєва, М. І. Жорняк // Інноваційна економіка. – 2014. – № 6(55). – С. 289–292.
2. Бардадим М. В. Ефективне управління дебіторською заборгованістю підприємств / М. В. Бардадим // Економічні науки. Серія: Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(1). – С. 42–50. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9%281%29__8.
3. Дергалюк Б. В. Управління дебіторською заборгованістю як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємств в сучасних умовах [Електронний ресурс] / Б. В. Дергалюк. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/45.pdf.

Д. е. н. Гонтарева І. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

(Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Для вітчизняних підприємців торгівля залишається на цей час найбільш привабливою сферою діяльності в Україні. Це пояснюється тим, що участь у товаро-обмінних операціях характеризується високою нормою дохідності – відношенням доходу до витрат; ліквідністю – швидкістю, розпродажу активів при виході з бізнесу; більш низькою по відношенню до виробництва потребою в початкових інвестиціях.

В контексті організації діяльності та розвитку торговельного підприємництва необхідно виділити роботи таких вчених як В. Апопій, П. Балабан, М. Белявцев, І. Копич, О. Нестуля, Л. Шестапаловата інших. Отримані ними результати будуть використовуватися як база для розуміння об'єкту дослідження та виділення організаційних складових з управління суб'єктами торговельного підприємництва.

Метою дослідження є виділення напрямків підвищення рівня організації торговельного підприємництва в Україні на основі суб'єктів оптової торгівлі.

З організаційно-економічної точки зору торгівля виконує роль сполучної ланки між виробником і кінцевим споживачем та повинна налагоджувати функціональні зв'язки з обома сторонами. Відповідно, можна виділити дві основні функції: торговельно-закупівельну та торговельно-збутову. Семантика терміну «торгівля» містить обидві функціональні складові та обов'язкову участь кінцевого споживача. У тих випадках, коли потрібно підкреслити наявність двох видів дій або коли торговельна діяльність здійснюється у взаємозв'язку з виробництвом, то частіше використовується термін «комерція». Будь-яке виробництво починається з постачання та закінчується збутом, тобто за змістом пов'язане з окремими функціями торгівлі. На відміну від чистої торгівлі, виробництво трансформує придбані ресурси в інший вид, тип і клас товарів і не обов'язково пов'язане з кінцевим споживачем. В такому випадку доречно застосовувати термін «комерційна діяльність». Зокрема термін «комерціалізація інновацій» передбачає передавання новації на основі ліцензійної угоди виробникам кінцевого продукту. Слід також врахувати, що в законодавстві розуміння комерційної діяльності ширше. До неї відноситься будь-яка діяльність, яка приносить дохід і часто використовують як синонім терміну «підприємництво» [1]. В даному дослідженні будуть використані терміни «комерція» і «торгівля» в такому розумінні: торгівля як сполучна ланка між виробником і кінцевим споживачем, а комерція, як більш широке поняття, додає діяльність, яка здійснюється у взаємозв'язку з виробництвом.

Первісно торгівля розподіляється на зовнішню та внутрішню, які відрізняються регулятивною політикою держави, економічними методами планування та контролю, організаційними способами здійснення [2]. Зовнішня торгівля пов'язана з експортно-імпортними операціями та перетинанням митного кордону держави. Внутрішня торгівля – це розподіл і реалізація товарів і послуг на внутрішньому ринку держави, що охоплює обіг засобів виробництва та товарів споживання[3]. Внутрішня торгівля містить у собі оптову та роздрібну торгівлю, а також торгово-посередницьку діяльність. Предметом торговельно-посередницької діяльності є послуга з організації взаємодії двох або більше зацікавлених в комерційній угоді сторін. За надання такого виду послуг посередник отримує заздалегідь узгоджену оплату від одного з учасників угоди або від усіх учасників певні частки.

Основна задача оптової торгівлі – це розподіл товарів від виробника по території країни в залежності від наявного попиту на нього у регіональних представників роздрібною торгівлі [4]. Прибуток підприємницьких структур утворюється як різниця між цінами на великі партії товару (опт) та ціною на малі партії для роздрібною торгівлі. Ціна дрібною партії товару враховує витрати оптовика на придбання, транспортування та зберігання товару, а також організаційні витрати. В табл. 1 наведена товарна структура оптової торгівлі за 2007–2016 р. [5].

Окрім територіального розподілу товарів оптова торгівля забезпечує демпфування, згладжування розривів між циклами виробництва, транспортування та споживання. Вона забезпечує достатнє накопичення товарів, перетворює товаропотоки за рахунок зміни параметрів прийнятих і відпускних партій товарів за величиною, складом, часом відправлення, а також в деяких випадках його фасування та пакування. Постійна наявність товару на відносно недалеко розташованих складах дозволяє уникнути затримок його надходження до продажу за кількістю й якістю відповідно до наявного попиту. Це сприяє стабілізації цін, підвищує якість обслуговування споживача та покращує психоемоційний клімат у суспільстві.

Таблиця 1. Структура оптового товарообороту суб'єктів оптової торгівлі України[5]

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Оптовий товаро- оборот, млн грн	812160,5	998578,2	817532,4	993695,8	1107283	1093291	1074753,2	987957	1244220,8	1555965,7
у тому числі										
продовольчі товари	131483,2	155100,4	168298,8	193848,5	194516	215169	199674,1	194669,3	224268,9	252771
непродовольчі товари	680677,3	843477,8	649233,6	799847,3	912767	878121,8	875079,1	793287,7	1019951,9	1303194,7
Питома вага в оп- товому товаро- обороті, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
у тому числі										
продовольчі товари	16,2	15,5	20,6	19,5	17,6	19,7	18,6	19,7	18	16,2
непродовольчі товари	83,8	84,5	79,4	80,5	82,4	80,3	81,4	80,3	82	83,8
Питома вага про- дажу товарів віт- чизняного виробництва, %	65,6	65,6	66,8	66,5	63,9	58,9	54,3	48,5	46,9	44,5
продовольчі товари	75,1	74,8	74,4	75,1	75,5	73,7	71,7	71,4	75,2	76,4
непродовольчі товари	63,8	63,9	64,8	64,4	61,4	55,3	50,3	42,9	40,7	38,3

Напрямом подальших досліджень є формування організаційно-економічного механізму розвитку суб'єктів підприємництва роздрібною торгівлі.

Список використаних джерел:

1. Саниахметова Н. А. Юридический справочник предпринимателя / Н. А. Саниахметова. 9-е изд. – Х.: Одиссей, 2007. – 992 с.
2. Основи бізнесу: навч. посіб. / Я. С. Ларіна, С. В. Мочерний, В. М. Фомішина, С. І. Чеботар. – К.: ВЦ Академія, 2009. – 384 с.
3. Внутрішня торгівля України: проблеми і перспективи розвитку: монографія / кер. авт. кол. І. М. Копич, О. О. Нестуля; за ред. В. В. Апопія, П. Ю. Балабана. – Львів: «Новий світ – 2000», 2014. – 565 с.
4. Белявцев М. І. Інфраструктура товарного ринку / М. І. Белявцев, Л. В. Шестапалова. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 416 с.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/sr/tsrtp/tsrtp_u.htm

Згоннікова В. Є.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара(Україна)

УПРАВЛІННЯ АСОРТИМЕНТОМ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЯ

В умовах розвитку ринкової економіки ефективне формування асортименту компанії являється запорукою з підвищення конкурентоздатності організації. Адже за сучасних умов «підвищеної турбулентності та непередбачуваності змін факторів зовнішнього середовища організації особливої актуальності набуває проблема створення такої системи управління підприємством, яка б відповідала основним вимогам та забезпечувала ефективне функціонування економічних суб'єктів» [4, с. 79], зокрема управління асортиментом продукції підприємства та його оптимізація. Формування асортименту проводиться постійно у всіх сферах руху продукції – від її виробництва до споживання.

Питаннями управління асортиментом компанії займалось багато вчених, серед яких Афонін І. В., Котлер Ф., Марченко О. І., Портер М., Соловійова І. А., Юданов А. Ю. та ін. Проте більша кількість компаній не докладають багато зусиль для довгострокового розвитку компанії в умовах зростаючої конкуренції. Саме тому найбільш актуальною являється потреба в дослідженні розвинених способів формування ефективного асортименту, а також розробка напрямів його управлінням.

Асортиментна політика створюється після оцінки альтернативних шляхів стратегічного і тактичного розвитку, що допомагає сформувати сфери стратегії і тактики, в яких організація буде діяти через асортимент з посиленням і орієнтацією на свою мету та концепцію. Розробка та проведення ефективної асортиментної політики вимагає дотримання декількох умов, а саме:

- точного поняття стратегічних завдань діяльності компанії;
- чіткого розуміння ринку та його вимог;

– уявлення щодо можливостей організації та їх відповідність потребам певного ринку.

Тобто асортиментна політика показує взаємозв'язок між вимогами ринку, з однієї сторони, та завданнями та можливостями компанії – з іншого. Формування асортименту – це механізм підбору груп, різновидів та різних товарів. На кожній зі сходинок товароруку асортимент продукції різний. Метою будь-якої компанії при формуванні асортименту є задоволення потреби покупців [2, с.403]. Алгоритм формування асортименту продукції зазвичай проходить в два етапи. На початковому етапі формується перелік ключових груп та підгруп продукції, котрі продаються в магазині чи іншому торговому приміщенні. Другим етапом є оцінка кількості продаваних видів продукції за кожним найменуванням товарів. В кожній окремій компанії визначається асортимент продукції на базі асортиментного переліку [1, с. 301]. Його вважають інструментом, за допомогою якого формується асортимент продукції, який можна умовно розділити на 3 частини:

1. Базовий асортимент продуктів – це продукти, котрі відображають асортиментний профіль компанії, котрі весь час є в наявності і на які припадає не менше 50% продажів;

2. Продукція, котра привертає увагу – це товари, які здатні виділити підприємство серед його конкурентів і які нерідко є для покупців показником рівня цін;

3. Доповнюючі товари – це товари, які можуть забезпечити комплексне задоволення вимог покупців, і їх присутність в асортименті тієї чи іншої компанії викликає більшу довіру покупців.

Для збалансованого управління асортиментом без повної загрози складів потрібно оцінювати поточні залишки та продажі, вчасно робити замовлення головним постачальникам, оптимально формувати та встановлювати ціни, здійснювати переоцінку, інвентаризацію залишків товарів, оприбуткування.

Оптимізацію асортименту для збільшення продажів необхідно проводити на підставі аналітичного інструменту – наприклад, за допомогою ABC та XYZ-аналізу [3, с.65]. Під час поєднання аналізів ABC та XYZ з'являється змога ефективно управляти сформованим та встановленим асортиментом і знаходити ту продукцію, котра приносить максимальний прибуток компанії. Під час оптимізації портфеля асортименту слід знайти управлінське рішення, котре являтиметься найефективнішим з точки зору зростання прибутку, доступності ресурсів, збільшення обсягів збуту і завоювання нових ринків.

Таким чином, асортиментна політика організації має на меті створення продуктового асортименту, котрий слід застосовувати для роботи на обраному ринку та котрий сприяє економічній ефективності діяльності компанії. Для проведення ефективної діяльності на ринку потрібна детально розроблена та гарно спланована товарна політика. Це обумовлено з тим, що продукція являється ефективним способом впливу на ринок, ключовою турботою компанії та джерелом одержання прибутку. Механізм формування продуктового асортименту має базуватись на формах його товарної спеціалізації та об'ємах торгової площі та бути направленим на задоволення попиту певних споживачів продукції, а також забезпечення максимальної прибутковості його діяльності.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т. В. Управління торговельними підприємствами: інструменти, моделі, принципи та механізми / Т. В. Гринько, Т. З. Гвініашвілі // Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2018. – С. 244–320.
2. Шабельник Т. В. Моделі та методи управління асортиментом і просуванням товарів / Т. В. Шабельник // Бізнес Інформ. – 2014. – №5. – С. 402–406.
3. Шира Т.Б. Функціональний аспект управління асортиментом у комерційній діяльності/ Т.Б. Шира // Наукові записки Української академії друкарства. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 1. – С. 63–73.
4. Grynko T., Koshevoi M., Gviniashvili T. (2016) Methodological approaches to evaluation the effectiveness of organisational changes at communication enterprises. *Economic Annals-XXI*. № 156 (1-2). P. 78–82.

Кирпа Д. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ
ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ**

Сучасні ринки є динамічними системами, що знаходяться під впливом економічних, політичних і культурних чинників, оскільки з'являються нові товари, нові учасники, змінюються ділові стратегії. Формується нова конкурентна ситуація, характерною ознакою якої є гостра боротьба за поділ ринків. Під конкурентною ситуацією при цьому слід розуміти характер взаємного позиціонування і взаємодії між підприємствами оптової торгівлі, які працюють в одному або суміжних сегментах ринку. В таких умовах вкрай важливим завданням є оцінка конкурентоспроможності, врахування своїх сильних і слабких сторін порівняно з найближчими конкурентами, що дасть змогу внести корективи в діяльність підприємства. Встановлення конкурентних переваг, які має підприємство та яким чином ці переваги можуть захистити його в певній конкурентній ситуації є основною метою оцінки його конкурентоспроможності

Конкурентну перевагу можна визначити як високу компетентність підприємства в сфері торгівлі, яка дає найкращі можливості долати сили конкуренції, залучати споживачів, зберігати свій імідж.

Специфіка діяльності оптових підприємств, що відрізняє їх від підприємств роздрібною торгівлі, має велике значення при формуванні конкурентної переваги підприємства. Відмінні характеристики оптових підприємств порівняно із роздрібними витікають із особливих функцій, притаманних оптовій торгівлі та особливостей організації комерційної діяльності.

Дослідження наукових літературних джерел показало, що конкурентоспроможність підприємства оптової торгівлі залежить від трьох груп факторів [1]:

1. Якості задоволення попиту та очікувань споживачів через формування обсягів та структури товарообороту, темпи його зростання, широту, глибину та оновлення асортименту, конкурентоспроможність реалізованих товарів, якість торгівельного обслуговування, форми та методи торгівлі, завершеність покупки.

2. Ефективності функціонування господарської системи, яка оцінюється за частковими (ефективність використання комерційної марки, ефективність використання трудових ресурсів, ефективність використання матеріально-технічної бази, ефективність залучення капіталу) та узагальнюючими (рентабельність капіталу, рентабельність обороту, тривалість операційного та фінансового циклів, фінансова стійкість, платоспроможність та ліквідність) показниками.

3. Ресурсного потенціалу, який оцінюється за наступними напрямками: організація товарозабезпечення, ефективність укладених договорів на закупівлю товарів, обсяг та склад матеріально-технічної бази, обсяг, стан та склад трудових ресурсів, організація менеджменту на підприємстві.

Кожна із зазначених груп є значущою для формування конкурентної переваги підприємства та його конкурентоспроможності. У той же час конкурентна перевага визначається цільовими факторами, їх структурою і пропорціями, організацією ефективного використання факторів і умов розвитку підприємства.

Особливе значення для формування конкурентних переваг підприємства оптової торгівлі має його імідж, особливо сформований в уявленні споживачів (покупців) товарів та послуг. Імідж підприємства сфери послуг це «відносно стійке, емоційно забарвлене, уявлення образу підприємства, сформоване на основі особистого досвіду та отриманої інформації про його реальні, декларовані та очікувані якості, характеристики та показники, які мають економічну, соціальну та іншу значимість для суб'єктів взаємодії» [2].

Імідж є цілісним образом підприємства, що складається з певних елементів. В цілому імідж підприємства необхідно розглядати як синтез уявлень про підприємство, сформований в різних групах суб'єктів взаємодії з ним, на основі

певних характеристик, параметрів та критеріїв. Для кожного підприємства зміст, структура та елементи іміджу будуть унікальними, властивими тільки йому, як власне обличчя [3]. Основними складовими іміджу підприємств оптової торгівлі є загальна популярність і репутація, «швидкість реагування на замовлення, дотримання термінів укладених угод, гнучкість цін, інноваційність, сучасність, фінансову стійкість, престиж: товару, післяпродажне обслуговування, умови платежів і діючу систему знижок, торговельно-збутову та рекламну політику, наявність представництв, рівень закордонної активності. Підґрунтям формування іміджу має бути сформована цілісна філософія компанії» [5].

Отже, позитивний імідж підприємства оптової торгівлі, сформований в межах групи споживачів, сприяє формуванню лояльності й постійності покупців, що в свою чергу забезпечує підприємству конкурентні переваги в мінливому конкурентному середовищі.

Список використаних джерел

1. Діну А. В., Шмондюк Р. І. Теоретичні аспекти управління конкурентоспроможністю торговельного підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/63150.doc.htm
2. Гринько Т. В., Тімар І. В. Імідж підприємств сфери послуг: сутність поняття та особливості формування. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* – Черкаси: ЧДТУ, 2014. – Вип. 38. Ч. І. – С. 127–133.
3. Тімар І. В. Концептуальні підходи до формування структури іміджу підприємств сфери послуг/ І. В.Тімар // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. – Дніпропетровськ, 2015. – Вип. 9 (1).– С. 90–96.
4. Гринько Т. В. Теоретичні підходи до формування механізму управління іміджем підприємств сфери послуг / Т. В. Гринько, І. В. Тімар // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.– 2016. – Вип. 6 (06). – Ч. 1. – Видавничий дім «Гельветика». – С.85-90.
5. Андрущенко Н. О. Вдосконалення іміджу торговельного підприємства / Н. О. Андрущенко, В. І. Кудяров // Науковий огляд. – 2014. – № 8(9). – С. 5–12.
6. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Біла К.О., 2018. – 400 с.

Махінько А. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБСЛУГОВУВАННЯ СПОЖИВАЧІВ НА КОНКУРЕНТНОМУ РИНКУ

В процесі розвитку торгівлі набувають великого значення взаємини між продавцями та покупцями. Вони залежать від безлічі факторів: середовище спілкування, рівень освіти, статус співрозмовників та інше. Проте у самому процесі спілкування виділяють деякі загальні моменти, які пов'язані з виконанням людьми соціальних функцій або ролі.

«Продавець» та «Покупець» відіграють важливу роль в розвитку покупки-продажу товарів. Між продавцем і покупцем взаємозв'язок не повинен закінчуватися в момент продажу товару або надання послуги. Довгострокові взаємини в торгівлі набувають все більшої актуальності, покупці заздалегідь знають в який магазин повернутися за покупкою і звернуться там до конкретних продавців або консультантів.

Для торгового підприємства важливо, щоб покупці доброзичливо ставилися до його співробітників. Основа для створення такого ставлення – задоволення від покупок. Покупець залишиться задоволений, якщо продавці орієнтуються саме на нього, а не на збут. Такі продавці не просто укладають угоди, вони прагнуть задовольнити потреби своїх клієнтів. Продавець повинен запропонувати і допомогти покупцеві придбати незаплановані товари. Такі додаткові послуги підвищують прибутковість магазину та збільшують ступінь задоволення споживачів. Процес продажу закінчений тільки тоді, коли продавець впевнений, що його покупець повністю задоволений і має намір в недалекому майбутньому ще раз відвідати магазин [3].

Торгова угода – лише один з етапів формування кола лояльних до магазину клієнтів – мети, про яку повинен пам'ятати кожен обслуговуючий покупець продавець.

Важливою складовою спілкування в торгівлі, є рівень значущості спілкування між продавцем і споживачем, необхідність самого процесу взаємин. За короткий час спілкування можна визначити особливості поведінки людей в магазині, інколи вони намагаються створити вигірне враження заради досягнення конкретного разового результату. Все це стосується і продавця і покупця. Дана особливість обумовлює негативні моменти в спілкуванні – невтриманість, грубість, неуважність та інше.

Важливим для грамотної взаємодії з клієнтами в торгівлі має врахування продавцями існуючої протилежної спрямованості особистих інтересів з покупцями. У продавця є завдання – продати весь товар, а покупець – придбати необхідний товар. На жаль, така ситуація, змушує обидві сторони засумніватися в довірі один до одного, і як негативний наслідок цього – взаємна недовіра. Виразитися це може різними способами в залежності від особливості характеру людини, часто призводить до незворотніх конфліктів[2].

Продавець (торговець) є єдиним представником всієї системи, який має прямий контакт з споживачем. Тому саме йому адресуються всі особисті реакції, претензії покупця. Знання цієї обставини дозволяє працівникам торгівлі збільшити власну самооцінку і значимість свого місця в обслуговуванні споживачів, а також відчувати відповідальність не тільки за результати своєї праці, а й за діяльність всього магазину. Тому продавець зобов'язаний виправдовувати будь-які очікування покупців.

Серед основних особливостей спілкування продавців та споживачів можна виокремити:

- споживач сам вирішує який магазин вибрати для здійснення покупки;
- вибір товару залежить тільки від споживача;
- споживач має право сам вирішувати, до кого звернутися з персоналу за допомогою;
- персонал повинен обслуговувати всіх клієнтів, незалежно від особистісних факторів.

Специфіка спілкування в торгівлі проявляється також у тому, що всі перераховані вище особливості взаємодії продавця і покупця можуть мати як позитивні, так і негативні наслідки. Пояснюється це певними умовами взаємодії, а також яке виховання та культура самих продавців.

Виходячи з цього, можна зробити висновки, що мистецтво спілкування продавців з покупцями є одним з основних чинників підвищення рівня продажів в торгівлі. Тому удосконалення системи обслуговування споживачів є першочерговим завданням стратегічного розвитку підприємства [1].

Список використаних джерел:

1. Величко Л. А. Управління мотивацією праці на підприємствах сфери обслуговування / Л. А. Величко, О. П. Величко // Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України / за заг. ред. д.е.н., проф. Т. В. Гринько. – Дніпро: Біла К.О., 2017. – С. 120–128.
2. Управління розвитком трудового потенціалу: моногр./ В. М. Гриньова, М. М. Новікова, М. С. Бриль та ін. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2009. – 264 с.
3. Репев А. П. Трудные продажи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repiev.ru/articles/Difficult-Sales.htm>
4. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Біла К. О., 2018. – 400 с.

К. е. н. Олійник Т. І., Карапетян А. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Наявність протиріч між торговельною політикою та системою стійкого екологічно безпечного розвитку економіки є однією з найгостріших проблем розвитку світового господарства. Досягнення необхідного для нормального функціонування суспільства рівня екологізації є неможливим без виробленні спільних напрямів екологічної політики при здійсненні торговельних відносин. Сучасне багатостороннє екологічне регулювання включає систему міждержав-

них організацій, природоохоронних угод, а також ряд фінансових механізмів, що сприяють виконанню договірних зобов'язань в цій сфері. Важлива роль у регулюванні зазначених процесів належить міждержавним організаціям, серед яких необхідно відмітити, передусім, установи системи ООН.

На міжнародному рівні природоохоронні аспекти є частиною превалюючої більшості міжнародних домовленостей. Поглиблення міжнародного регулювання має свій прояв в розширенні переліку домовленостей та сфер, які вони охоплюють, підвищенні рівня контролю за реалізацією екологічних угод. Так, в структурі Світової організації торгівлі (СОТ) з моменту створення функціонує Комітет з питань торгівлі і охорони довкілля, головною метою якого є встановлення взаємозв'язків між торговельною діяльністю і довкіллям, співвідношення між положеннями міжнародних природоохоронних угод і нормами СОТ, розробка необхідних заходів у разі виникнення міжнародних суперечок. Крім того, з моменту створення до сфери діяльності СОТ включені екологічні питання, що стосуються міжнародної торгівлі. У документах цієї організації разом з необхідністю стійкого економічного зростання підкреслюється важливість досягнення екологічних цілей, що відповідають потребам економічного розвитку. Світовою організацією торгівлі були розроблені рекомендації і зміни в системі міжнародної торгівлі, які відповідають відкритому, справедливому і позбавленому дискримінації характеру розвитку торговельної взаємодії [2].

До найбільш значимих документів, спрямованих на вирішення глобальних екологічних проблем варто віднести також Монреальський протокол 1987 року, що передбачає зниження світового виробництва фреонів і Кіотський протокол 1997 року, спрямований на зменшення викидів вуглекислого газу та встановлення обов'язкових кількісних показників відносно емісії таких газів для розвинутих країн з визначенням індивідуальної квоти на зменшення викидів. Це має вирішальне значення для екологізації, оскільки за прогнозом ЮНЕП, до 2050 року очікується збільшення виробництва в усіх країнах світу в цілому в 4 рази і одночасно збільшення в 2,5 рази викидів в атмосферу вуглекислого газу [3].

На регіональному рівні практично всі економічні об'єднання містять положення або окремі домовленості щодо співпраці в сфері охорони довкілля. Угоди припускають різні підходи до екологічної співпраці залежно від рівня розвитку країн членів, ступеня розвитку їх інтегрованості, інституціональної бази та інших чинників. Важлива роль в цьому належить Європейському союзу, який, зокрема, є ініціатором укладання і реалізації домовленостей за рішенням найбільш масштабної глобальної проблеми – зміни клімату, а також ряду інших екологічних проблем [4].

Разом з цим, зазначене регулювання має істотні недоліки, що чинять перешкоди для вирішення глобальних екологічних проблем. До них слід віднести наступні. По перше, багатосторонні екологічні організації та угоди мають фрагментарний характер, функціонують недостатньо скоординовано й не забезпечені фінансуванням належного рівня. По-друге, значна кількість міжнародних угод не є обов'язковими для виконання, в них відсутні механізми контролю і вирішення суперечок. В зв'язку з цим необхідно відмітити, що досягнення поставлених цілей щодо забезпечення екологічних підходів до розвитку світової торгівлі вимагає реалізації наступних заходів: міжнародної гармонізації національних природоохоронних екологічних норм і стандартів; спільної розробки й реалізації міждержавних програм і проектів в сфері природокористування; застосування загальних принципів стимулювання діяльності екологічного спрямування, а також міжнародних санкцій за порушення природоохоронного законодавства.

Загострення глобальної проблеми захисту довкілля від негативних впливів, спричинених, зокрема, розвитком торговельних відносин, призводить до необхідності розробки заходів, спрямованих не лише на захист довкілля окремої країни, але й на захист екологічних активів, якими користується людство, наприклад озонового шару, кліматичної системи. Для досягнення своїх цілей у цій сфері розвинуті країни світу та держави, що розвиваються, використовують систему торговельних заходів екологічного спрямування, успіх яких значною мірою залежить від обсягу засобів, які можуть бути для цього виділені. У високо

розвинутих країнах частка природоохоронних витрат в структурі ВВП зазвичай коливається в межах від 1 до 1,5%. В цілому, річний обіг ринку природоохоронних технологій досягає сьогодні майже 1 трлн. дол. і продовжує зростати [5]. Збільшується кількість компаній по виробництву очисного і природоохоронного устаткування, альтернативних джерел енергії, моніторингу і проведення екологічної експертизи.

Таким чином, світовий попит продовжує трансформуватися у напрямі екологізації, що є об'єктивним та закономірним, на нашу думку, процесом.

В цілому, важко дійти однозначного висновку відносно позитивної або негативної дії лібералізації торговельних відносин на стан довкілля окремої країни. Одним із наслідків зростання і розширення зовнішньоторговельних відносин для держави може стати вплив екологічних ризиків, пов'язаних з імпортом товарів. Так, наприклад, окремими країнами введені торговельні правила, що забороняють або контролюють імпорт небезпечних відходів або генетично моди організмів.

Взаємодія між чинниками, що сприяють лібералізації торгівлі та захисту довкілля, може привести або до синергії, або до конфлікту, залежно від того, як регулюються зазначені відносини. Тому природоохоронні заходи в сфері торгівлі можуть бути реалізовані в різних формах. Серед них варто виділити екологічні податки, екологічні субсидії, екологічні технічні стандарти, заборони на торгівлю і карантини, екологічне маркування.

Важливе значення в цьому зв'язку має також функціонування еколого економічних регіонів або зон стійкого розвитку. Більшість з них розташована в розвинутих країнах на унікальних, екологічно значимих територіях (гірські території, території зі сприятливим кліматом, рекреаційними можливостями). Йдеться про території, на яких здійснюється експериментальна апробація нового господарського механізму раціонального природокористування і безпечного збалансованого стійкого розвитку. Важливою відмінністю таких територій від інших видів спеціальних економічних зон є характер здійснюваної тут підприємницької діяльності, оскільки вони спеціалізуються на таких видах людської активності, які не руйнують і не забруднюють природне середовище.

Варто зауважити, що на розвиток екосистем впливають наступні основні чинники: рівень споживання; техніко-технологічне навантаження виробництва на природні комплекси; чисельність населення. Стан екологічної складової розвитку країн світу різниться, зокрема, в залежності від рівня їх економічного розвитку. Зважаючи на це, американськими екологом П. Ерліхом і фізиком Дж. Холдреном запропонована формула антропогенної дії на довкілля. На їх думку складовими такого впливу є населення, добробут, технології [1, с. 435]. Далі завдяки зростанню економіки, її структурно-технологічних ресурсозберігаючих змін, поширенню екологічно чистих технологій, переходу до постіндустріальної стадії розвитку з пріоритетами в сфері інформаційних технологій і сфері послуг екологічна дія починає знижуватися.

У розвинутих країнах з урахуванням вимог екології приймаються рішення про обмеження імпорту, використовуються нетарифні бар'єри у вигляді спеціальних технічних стандартів, спеціальне маркування товарів, що підтверджують їх екологічну чистоту. Для країн, що розвиваються, це створює перешкоди, що ускладнюють розвиток їх експорту. Труднощі виникають також через відсутність відповідної інформації про екологічні вимоги, що висуваються до товару на окремих товарних ринках.

Подальший закономірний розвиток торговельної взаємодії вимагає врахування в діяльності її суб'єктів екологічної складової. Серед основних тенденцій екологізації торговельних відносин слід виділити зростання взаємозалежності національних економік та активізацію міжнародних ініціатив багатьма державами і регіональними угрупованнями; консолідацію зусиль країн світу щодо спільної реалізації міжнародної екологічної політики; розширення співпраці багатосторонніх організацій у сфері охорони довкілля; посилення взаємодії ТНК, міжнародних асоціацій і неурядових організацій, які відіграють важливу роль в міжнародній співпраці в цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Ehrlich P. Ecoscience: Population. Resources. Environment / Paul R. Ehrlich, Anne H. Ehrlich, John P. Holdren. – San Francisco : W. H. Freeman and company. – 1977. – 1052 p.

2. Экологическая регламентация международной торговли и задачи ВТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=173>
3. План выполнения решений Всемирной встречи на высшем уровне по устойчивому развитию [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/events/pastevents/pdf/plan_wssd.pdf
4. Писаренко С. М. Механізм регулювання еколого-економічного розвитку країн членів ЄС / С. М. Писаренко // Стратегічні пріоритети. – 2007. – № 3 (4). – С. 119–120.
5. Экологические товары и услуги: переговоры в рамках ВТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://trade.ecoaccord.org/bridges/0411/6.htm>.
6. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Біла К. О., 2018. – 400 с.

Погрібний Р. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЕЛЕКТРОННА ЛОГІСТИКА
ТА ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

За останні 50 років комп'ютерні технології зазнали значних змін. Можливість використовувати комп'ютерні ресурси сприяла переходу обміну інформації на новий рівень. Розвиток інформаційних технологій вплинув на появу нових напрямків в економіці. Одним з них є електронна логістика. За електронну логістику прийнято вважати управління електронними потоками інформації шляхом використання інформаційно-телекомунікаційних систем на мікро-, мезо-, та макроекономічному рівнях. Основним завданням електронної логістики є підвищення ефективності ресурсного забезпечення та вирішення питань щодо пошуку, аналізу, передачі та зберігання інформації у електронному вигляді.

Електронна логістика направлена на вирішення наступних питань:

- доставка товарів, які потрібні для стабільної роботи компанії;
- розподіл готової продукції для певних споживачів;
- просування на ринку певного продукту;
- пошук нових постачальників, партнерів та клієнтів.

Переваги електронної логістики полягають у наступному:

- зниження витрат підприємства, так як за допомогою використання комп'ютерних технологій та Інтернету, більшість логістичних процесів можуть бути реалізовані за значно менших витрат, пов'язаних як з комунікаційною діяльністю, так і з торгівлею, а також з управлінням;
- сприяє кращому використанню часу, завдяки скороченню часу виконання логістичних процесів, а також підготовки циклів замовлень;
- покращує контроль процесів;
- скорочує ланцюги постачань, що це пов'язано з виключенням деяких посередників у каналах розподілу;
- дозволяє ефективно вивчати ринок та швидко використовувати результати аналізу належним чином;
- забезпечує доступність інформації в онлайн режимі про ділових партнерів, що дозволяє компанії зменшити ймовірність додаткових витрат через неправильний вибір партнерів.

Електронна логістика підтримується такими системами:

1. ERP (Планування ресурсів підприємства). Система ERP використовується для створення планів постачання, розподілу готової продукції та виробництва. Дозволяє отримувати інформацію про зміни попиту на ринку та визначення умов, які там переважають.
2. CRM (управління відносинами з клієнтами). Завдання CRM – моніторинг відносин з клієнтами, існуючих та потенційних. Це включає в себе такі компоненти, як продаж, після постачальне обслуговування клієнтів, маркетингові дослідження, тощо. Система дозволяє легко аналізувати ситуацію на ринку.
3. SRM (Управління взаємовідносинами постачальників). Дозволяє організації керувати базою постачальників шляхом автоматизації діяльності та зміни стратегії закупівель; інтегрувати різні операції, збільшуючи прозорість запасів та полегшуючи оцінку постачальників.

У світовому масштабі електронна комерція в 2017 році показала відчутне зростання (16%), досягнувши обсягів 1,5 трлн доларів, найбільшу частку світового ринку електронної комерції складає Китай (47%), на другому місці США, на третьому – Великобританія. Ринок України експерти вважають досить перспективним та привабливим. Приблизний товарообіг на українському ринку електронної комерції в 2017р. склав приблизно 50 млрд грн, найбільш популярними внутрішніми майданчиками є Prom.ua, Bigl.ua, Crafta.ua, Shafa.ua, 31% українських користувачів мережі Інтернет хоча б один раз здійснювали покупку онлайн, приблизно 45% усіх онлайн-покупців хоча б один раз здійснювали покупку через соціальні мережі (лідером є Facebook), трійку найбільш популярних серед українців закордонних інтернет-магазинів складають Amazon, AliExpress и eBay. Найбільш популярними є наступні групи товарів: одяг, взуття, аксесуари, побутова техніка та електроніка, товари для дому та саду, відносно новими сегментами є товари ручної роботи та вторинний ринок речей. Але, сегмент електронної комерції в нашій країні складає не більше 4% загального обсягу роздрібного товарообігу.

Важливо, що рівень логістичних послуг зростає відповідно до очікувань покупців в Інтернеті. Через наслідки політичної та економічної кризи в Україні девальвації гривні, "втрати" Криму та окремих східних територій країни, що знижує купівельну спроможність і, отже, призводить до зниження обороту в майбутньому і посилення конкуренції між логістикою професійних операторів послуг. Перемагатимуть ті, хто пропонує кращі логістичні рішення в плані спрощення процедури повернення товарів, пропонує післяплату, інформацію про продукт у будь-який час, еластичність та гнучкість у доставці. Крім цього, важливим фактором розвитку електронної торгівлі є імідж підприємства, які пропонують свої послуги в мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Скіцько В. І. Електронна логістика як складова сучасного бізнесу / В. І. Скіцько // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 309–314.
2. Тімар І. В. Використання крауд-технологій у маркетинговій діяльності суб'єктів малого бізнесу в Україні / І. В. Тімар // Proceedings of XV International scientific conference "Millennium science". – Morrisville, Lulu Press. – 2018. – С. 79–81.

3. Балик У. О. Електронна комерція як елемент системи світового господарства / У. О. Балик, М. В. Колісник // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. – 2014. – № 811. – С. 11–19.
4. Єлетенко О. В. Структура логістичної інформаційної системи підприємства // Прометей. Регіональний збірник наукових праць з економіки. Вип. №1 (22). – Донецьк: ІЕПД НАН України, ДЕГІ, 2007. – С. 204–206.
5. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Біла К.О., 2018. – 400 с.
6. Тімар І. В. Маркетингова комунікаційна діяльність в мережі Інтернет / І. В. Тімар, Р. А. Мирошник // Економіка і менеджмент 2018: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. праць Міжнар. наук-практ. конф., 19-20 квіт. 2018 р.: у 8 т. – Т. 7. Інноваційні технології фінансового менеджменту суб'єктів господарювання. Управління якістю як механізм економічного зростання регіону та країни. – Дніпро: Біла К. О., 2018. – С. 95–97.

Д. е. н. Сардак С. Е., Зайцева К. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Кожне сучасне підприємство прагне стрімко розвиватися утримуючи конкурентоспроможні позиції на ринку, але на шляху до успіху та сталості розвитку, усі суб'єкти господарювання стикаються з кризами. Криза, як змінення звичного стану, що загострює та обумовлює накопичення критичних факторів, є природнім проявом розвитку будь-якого інституційного суб'єкту. Ці нестабільні ситуації відображають об'єктивні напрямки циклічного або нециклічного розвитку економіки в цілому [4].

Антикризове управління торговельним підприємством – це тип управління, який покликаний на передбачення, або нівелювання проблемних явищ. При цьому дане управління має утримувати функціональний механізм підприємства в скрутний період та виводи компанію з проблемних ситуацій з незначними втратами [3].

Антикризове управління торговельний бізнесом має такі ключові засади: прогнозування криз та кризових ситуацій; регулювання фінансово-економічних процесів; унормування кризових процесів; врегулювання конфліктних ситуацій; врегулювання кризових ситуацій [1].

Криси на підприємствах бувають різні за характером передумови, перебігу та наслідків. Але не кожна фірма може бути готовою до кризи. Для забезпечення ефективної діяльності підприємства в нестабільних умовах механізм антикризового управління має базуватися на досліджених чинників діяльності фірми й з урахуванням специфіки економічного стану країни. Для цього має бути сформованою антикризова система повинна мати свої антикризові цілі, які обґрунтовані на взаємовідносинах зовнішніх та внутрішніх впливів, що забезпечують виявлення та подолання кризових факторів діяльності підприємства [5].

Важливого значення набуває антикризове управління з урахуванням життєвих циклів: економіки, країн, регіонів, підприємств, товарів, персоналу тощо. У даному аспекті важливим завданням постає нівелювання криз шляхом протидії деструкційно-дисбалансованим факторам, які виявляються у межах циклу «прогрес-стагнація-регрес», що загострює реалізацію потенційних господарських можливостей.

В період нестабільності торговий бізнес потребує лояльної реакції в системі управління, переходу управління на специфічні механізми, процеси, структури управління в умовах ризику. Особлива роль відводиться стилю управління і лідерства торгового менеджера. У цей період важливішу роль відводять антикризовому стилю управління та лідерству. Однак, слід зазначити, що визначальна роль антикризового менеджера є тимчасовою. Відповідно, усім менеджерам необхідно вміти передбачати кризи та джерела кризових ситуацій. Це дасть можливість оптимально проектувати механізм моделювання та розв'язання побічних ситуацій наперед, з огляду на наявність ресурсів, системні особливості, варіанти рішень.

Закордонні фахівці зазначають, що характерною рисою інформаційного суспільства є загальна прогресивна нестабільність, яка спричиняє передумови для виникнення кризових ситуацій та їх подальшого розвитку. Причинами розвитку кризових ситуацій є наступні чинники: наявність погроз високопріоритетними цілям та цінностям; ефект раптовості для менеджерів, які відповідальні

за подолання кризи; дефіцит часу для реагування на конкретну несподівану ситуацію; обмеженість повноважень які делегуються власниками.

У цілому, зазначимо, що незаплановані події трапляються на будь-якому підприємстві. Так звані форс-мажорні обставини – зовнішні чи внутрішні – змушують керівництво приймати негайні – антикризові рішення [2]. Це спонукає менеджерів впроваджувати систему антикризового управління вже в існуючу структуру управління підприємством. Даний шлях розвитку, дає можливість забезпечити найефективнішу роботу антикризового механізму, який сприятиме виходу підприємства з кризового становища, відновленню повноцінної діяльності та передбачати виникнення кризових ситуацій в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Жукова Н. К. Сучасні методи антикризового управління підприємством / Н. К. Жукова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10. – С. 14–18.
2. Карпенко О. А. Основи антикризового управління: навч.-метод. посіб. / О. А. Карпенко. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – 208 с
3. Коротков З. М. Антикризове управління / З. М. Коротков, А. А. Біляєв, Д. В. Валовий, Н. И. Глазунова: навч. посіб. для студ. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 431 с.
4. Сардак С. Е. Теоретичні аспекти виникнення та розвитку виробничо-економічної кризи в галузях національного господарства / С. Е. Сардак // Дослідження розвитку машинобудівної галузі України: стан та перспективи : колект. моногр. / [С. Ф. Смерічевський, І. В. Кривов'язюк, Л. І. Райчева, С. В. Смерічевська, С. Е. Сардак та ін.]. – Ріга : Baltija Publishing, 2017. – 200 с., С. 49–63.
5. Щербань І. О. Теоретичні основи механізму антикризового управління діяльністю посередницьких підприємств / І. О. Щербань // Акт. пробл. економіки. – 2007. – № 4 (70). – С. 54–60.

Славська А. О.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Глобалізація – найважливіша умова сьогодення, це, звичайно, складніший процес, який розповсюджується на весь суспільний розвиток і пов'язаний з поглибленням інтернаціоналізації світової економіки, зростанням взаємозалежності

національних держав, зумовлених прискореним рухом міжнародних переміщень товарів, послуг, капіталу, високих технологій, тощо.

Економіка України розвивається не ізольовано, усі світові процеси, у тому числі, глобалізація та інтеграція, тісно переплітаються з нашим суспільством, тому наразі українські компанії зацікавлені в подоланні кризи, що виникла у взаємовідносинах не тільки з іноземними партнерами у вигляді окремих підприємств, а й з великими транснаціональними корпораціями і навіть цілими державами.

Невідповідність до міжнародних вимог, тривала економічна криза, поглиблення бюрократії, технологічна відсталість, законодавча база, що стає підставою для розвитку олігархії та монополізації підприємств настрій, в додаток песимістичний настрій у суспільстві та небажання громадян залишатися в країні через соціальні труднощі – усе це створює прірву між Україною та світовими ринками.

У 2014 році українська держава прийняла курс на євроінтеграцію, тому неодмінно вже сьогодні потрібен чіткий комплексний підхід для подавання української відсталості від світових лідерів. Позитивний розвиток зовнішньоекономічних відносин та інтеграція економіки презентують нові можливості у створенні відповідних умов для задоволення життєвих потреб народу України.

Українські вчені, С. І. Соколенко та В. М. Богомазова, вважають, що існує 3 передумови, реалізація яких створить сприятливі умови для включення України в глобальні процеси і структури:

- ринкова трансформація;
- реструктуризація;
- відкритість.

Безумовно, створення комфортної, сучасної законодавчої бази та підтримка підприємств державою за допомогою пільг – важливі важелі на шляху до виходу підприємства на міжнародний ринок, але підприємство не впливає на ці процеси, тому неможливо ігнорувати важливість стратегії, яка допоможе зайняти місце в нестабільній ринковій економіці.

Під час створення стратегії слід зазначити:

- Створення унікального продукту, який витримає конкуренцію на світовому ринку.

- Застосування практики ліцензування в міжнародній діяльності. Ліцензування дозволяє компанії встановлювати жорсткі умови щодо дотримання процесів і маркетингової політики компанії, є зручним способом організації місцевого виробництва на цільовому зовнішньому ринку без високих капіталовкладень. Найважливіша перевага організації такої діяльності – низькі витрати на організацію, супровід і контроль такої діяльності.

- Застосування контрактного виробництва, яке передбачає передачу виробництва компанії на місцевому ринку, і збереження інших функцій (маркетинг, продажі, дистрибуція) за головною компанією. Такий тип стратегії виходу на зовнішній ринок використовує компанія ІКЕА. Вона знаходить невеликі місцеві компанії для виробництва її товарів всередині цільового ринку і значимо економить на транспортних витратах (експорт товару на зовнішній ринок).

До позитивних чинників, що сприяють міжнародному розвитку українських підприємств можна віднести те, що в рамках угоди про співпрацю з ЄС скасовані мита на 94,7 % експортного обсягу українських промислових товарів, 83,4 % сільськогосподарських товарів, знижені або анульовані мита на ряд промислових товарів. Щодня з інформацією щодо груп товарів з 0 % мита можна ознайомитись на порталі Служби підтримки експорту, а документи щодо співпраці України з ЄС можна знайти на сайті Міністерства економічного розвитку і торгівлі.

Наразі українські товари є привабливими для європейського споживача за ціною, що тільки підвищує вірогідність знайти свого покупця.

Список використаних джерел:

1. Храмов В. О. Зовнішньоекономічна політика : навч. посіб. / В. О. Храмов, Ю. А. Бовтрук. — К. : МАУП, 2014. — 541 с.

2. Україна в 1991–2016 рр.: стратегічні оцінки суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку : моногр. / Національний ін-т стратегічних досліджень / Ю. Г. Рубан (заг. ред.). – К. : НІСД, 2011. – 855 с.
3. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://me.kmu.gov.ua>

Смирнова Т. А., Мажуга А. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ БІЗНЕСУ

За останні роки український ринок e-commerce значно виріс в порівнянні з іншими розвинутими країнами, де електронний бізнес характеризується ширшим ступенем проникнення на ринки і буде продовжувати зростати у наступні періоди. Так, за даними компанії EVO, ринок електронної комерції в Україні зріс на 30% порівняно з попереднім періодом. Проте, частка онлайн-продажів Україні в 2017 році склала 3.2%, у той час коли в середньому по Європі – 8,8% [6].

За доповіддю «Нова пошта», населення країни кожним роком активніше купує товари за допомогою мережі. Так, за перше півріччя 2018 року клієнти з e-commerce ринку здійснили 19,2 млн відправлень, що майже на 27% більше, ніж за аналогічний період минулого року [5].

Збільшення онлайн-покупок спричинене також зміною моделі бізнесу головних гравців ринку e-commerce на модель маркетплейсів. За останні 3 роки до такої моделі перейшли: інтернет-магазини – Rozetka, Lamoda, LeBoutique, Kasta, F.ua, дошки оголошень – SvitStyle, Hotline, OLX. Також були створені такі маркетплейси як Bigl, Crafta, Vcene, Tasmarket.

За даними дослідження Kantar TNS CMeter в липні у ТОП-10 найвідвідуваніших сайтів увійшло 2 маркетплейси – Prom.ua та OLX. Тому використовувати маркетплейси та правильні рекламні кампанії на них набагато вигідніше, ніж

створити та просувати власний сайт: вклавши менше коштів можна охопити більшу аудиторію [7].

Результати дослідження GfKUKraine щодо здійснення онлайн-покупок станом на квітень 2018 року показали, що 50% користувачів мережі по всій Україні у віці від 16 років, що робили онлайн-покупку, шукали інформацію про товар зі смартфонів, і в 43% згодом зробили замовлення [1].

У позиціонуванні поняття капіталу для традиційного бізнесу та інтернет-бізнесу існує багато відмінностей, тому це треба враховувати обираючи ту чи іншу модель. Основним активом електронної комерції є її бренд та прихильність споживачів, а традиційного бізнесу – фізичний та оборотний капітал. Тому компанія, що розвивається за допомогою інтернет-ресурсів повинна слідкувати за змінами бажань споживачів, тенденцій ринку та робити все для полегшення придбання онлайн-покупок.

Зараз все більше споживачів цікавлять проблеми екології. Маркет пейси вирішують проблему перенасичення товарами, розвиваючи вторинний ринок. За даними EVO, в Україні за 2017 рік куплено б/у речей на 200 млн грн [2].

Окремо почали свій розвиток маркетплейси, які націлені на ринок послуг на основі фрілансу. Найяскравішим з них є сервіс Kabanchik.ua, де здійснюється пошук та замовлення різнопланових послуг, робіт, а також малих бізнес задач. На листопад 2018 року сервіс досяг позначки у 1.64 млн відвідувань щомісяця і продовжує розвиватись[4]. Тому у самозайнятих громадян, що виконують одну з більш ніж 50-ти можливих послуг з'явився шанс знайти свого замовника за допомогою мережі Інтернет, не створюючи власних сайтів і не витрачаючи коштів на своє просування.

Щоб зробити покупки комфортними онлайн-рітейлери впроваджують сервіси, завдяки яким покупці припиняють боятися, що одяг або взуття їм не підійде. Так, Leboutique запустив ряд нових функціоналів для полегшення покупки: онлайн-примірка, лист бажань та персональні фільтри [7].

Що стосується державного регулювання, то у 2015 був прийнятий законопроект «Про електронну комерцію». В ньому ввели укладання електронних угод між покупцем та продавцем та визначили основні принципи правового регулювання таких відносин [3]. Але не дивлячись на це, недовіра до інтернет-торговців все ще існує, тому держава повинна робити заходи щодо врегулювання подібних конфліктів.

Не дивлячись на те, що український ринок електронної комерції тільки розвивається, він дає фірмам переваги у пошуку нових клієнтів, спрощення надання послуг та сервісу, допомагає слідкувати за зміною кон'юнктури ринку та більш швидко змінюватись самим, зменшує витрати на просування своїх товарів та послуг. Тому в майбутньому кількість підприємств, створених на засадах електронної комерції буде тільки зростати, а рівень конкурентоздатності підвищуватись. А законодавча підтримка держави підвищуватиме рівень довіри до таких фірм.

Список використаних джерел:

1. «Використання смартфонів для інтернет-покупок в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gfk.com/uk-ua/rishennja/news/vikoristannja-smartfoniv-dlja-internet-pokupok-v-ukrajini/>
2. «Епоха маркетплейсів: як онлайн-торговля розвивається в Україні та світі» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rau.ua/uk/novyni/marketplace-2/>
3. Закон України Про Електронну комерцію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>
4. Корпоративний сайт компанії EVO, розділ Кабанчик.юа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://evo.company/kabanchik-ua/>
5. Корпоративний сайт компанії «Нова пошта», розділ новини юа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://novaposhta.ua/news/rubric/2/id/5226>
6. Підсумки українського e-commerce за 2017-й [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/e-commerce-2017/>
7. Рейтинг популярних сайтів за липень 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tns-ua.com/news/rejting-populyarnih-saytiv-za-lipen-2018>

Тімар І. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФОРМУВАННЯ ТОВАРНОГО АСОРТИМЕНТУ ТА ІМІДЖУ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Формуванням асортименту на торговельних підприємствах це складний багатогранний процес, на який впливає велика кількість факторів, на що слід зважати як на стадії побудови так і в процесі реалізації асортиментної політики підприємства. Аналіз теоретичних джерел свідчить про відсутність у науковому просторі чіткої систематизації факторів впливу на формування товарного асортименту, розмаїття підходів та класифікаційних ознак. За таких умов, не втрачають актуальності питання пов'язані з дослідженням особливостей окремих факторів впливу на товарний асортимент та їх систематизації.

Формування товарного асортименту торговельних підприємств нерозривно пов'язано з його іміджем. Іміджем підприємств сфери послуг, в тому числі торговельного є «відносно стійке, емоційно забарвлене, уявлення образу підприємства, сформоване на основі особистого досвіду та отриманої інформації про його реальні, декларовані та очікувані якості, характеристики та показники, які мають економічну, соціальну та іншу значимість для суб'єктів взаємодії» [Ошибка! Источник ссылки не найден.].

Особливу увагу при формуванні іміджу торговельного підприємства доцільно приділяти тим суб'єктам взаємодії з ним, від яких суттєво залежать важливі показники діяльності підприємства. В торгівлі, як і в інших галузях сфери послуг, особливу роль у формуванні результатів діяльності підприємств відіграють споживачі послуг, тобто покупці, які не тільки прямо впливають на обсяги товарообігу а й виконують функції носіїв іміджу. Ефективність і успішність діяльності торговельного підприємства багато в чому залежить від прихильності, постійності та лояльності покупців, яка формується під впливом суб'єктивної оцінки підприємства, що формується в їх свідомості. При цьому

імідж «конструюється» і впроваджується у свідомість для досягнення певних цілей, для його формування споживачам необхідні постійні порівняння підприємств одне з одним.

Загальноприйнятою є точка зору, що імідж торговельного підприємства складається із двох взаємопов'язаних компонент:

- загальних функціональних переваг торговельного підприємства, зокрема спеціалізації;
- специфіки конкретного підприємства.

Тобто, покупці формують уявлення та обирають підприємство для здійснення покупок на підставі поєднання двох груп факторів: власних прихильностей та конкретних характеристик підприємства. У кожному сегменті ринку покупці формують у власному уявленні імідж торговельного підприємства на основі тих показників і критеріїв, які самі ж вважають найбільш значимими для себе.

Формування іміджу торговельного підприємства в межах групи споживачів прямо залежить від його позиціонування, стратегічної концепції розвитку та асортиментної концепції. При цьому формування іміджу підприємства є динамічним, безперервним процесом, тому потребує систематичного аналізу відповідності реального іміджу бажаному та постійного моніторингу змін очікувань та вподобань споживачів задля вдосконалення та коригування сформованої моделі іміджу.

Це в свою чергу вимагає від підприємств впровадження дієвих й ефективних методів управління іміджем, направлених на досягнення повного задоволення очікувань, вподобань та вимог покупців, ґрунтуючись на вивченні особливостей їх споживчої поведінки. Формування постійних і лояльних до торговельного підприємства покупців залежить від рівня задоволеності обслуговуванням на ньому, тобто на скільки підтвердились їх очікування, що виникли на основі сформованого очікуваного іміджу.

Товарний асортимент є одним з головних іміджеутворюючих параметрів

на торговельному підприємстві. На етапі розробки та реалізації стратегічної концепції розвитку торговельного підприємства визначається його асортиментна концепція, що стає підґрунтям формування його іміджу. Асортиментна стратегія та асортиментна політика сприяють формуванню стійкого іміджу торговельного підприємства. Тобто, в процесі стратегічного управління товарним асортиментом формується його стійкий імідж. Натомість, в процесі оперативного управління товарним асортиментом, при його формуванні в поточному періоді необхідно враховувати сформований на основі асортиментної концепції імідж [2].

Отже, враховуючи вищесказане, формування і реалізація асортиментної концепції, асортиментної стратегії та асортиментної політики націлені на забезпечення стратегічної концепції розвитку торговельного підприємства та враховують споживчий попит.

В свою чергу формування асортименту, що направлено на реалізацію асортиментної політики, необхідно здійснювати намагаючись досягти максимального задоволення очікувань споживачів (покупців), тобто враховувати вже сформований імідж підприємства.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т. В. Імідж підприємств сфери послуг: сутність поняття та особливості формування / Т. В. Гринько, І. В. Тімар // *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки.* – Черкаси: ЧДТУ, 2014. – Вип. 38. Ч. I. – С. 127–133.
2. Торгівля та біржова діяльність в Україні: проблеми і стратегії розвитку: колект. моногр. / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро : Біла К. О., 2018. – 400 с.
3. Тімар І. В. Концептуальні підходи до формування структури іміджу підприємств сфери послуг / І. В. Тімар // *Вісник Дніпропетровського університету Серія Економіка.* – Дніпропетровськ, 2015. – Вип. 9 (1). – С. 90–96.
4. Гринько Т. В. Теоретичні підходи до формування механізму управління іміджем підприємств сфери послуг / Т. В. Гринько, І. В. Тімар // *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* – 2016. – Вип. 6 (06). – Ч. 1. – Видавничий дім «Гельветика». – С. 85–90.

Тимошенко О. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУТНІСТЬ І ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стратегія виступає досить сильним інструментом при досягненні фінансових цілей підприємства. Якщо ця стратегія чітко визначена та професійно розроблена, то вона дозволяє комплексно проаналізувати підприємство, а саме: оцінити потенціал його зростання і підвищити конкурентоспроможність. Рівень ефективності реалізації фінансової стратегії залежить від правильності її розробки.

Фінансова стратегія – це план дій, які реалізується в умовах ризику і невизначеності, мета якого – ефективний розвиток підприємства в рамках сформованої місії, довгострокових фінансових цілей, корпоративної і ділової стратегій підприємства і представляє собою фінансування шляхом формування, координації, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства.

Головна мета фінансової стратегії полягає в забезпеченні підприємства достатніми фінансовими ресурсами.

Завданнями фінансової стратегії виступають:

- оцінка потрібного обсягу фінансових ресурсів з урахуванням термінів їх залучення;
- аналіз ефективності залучення коштів;
- результативне інвестування тимчасово вільного капіталу з ціллю отримання найбільшого доходу в майбутньому;
- досягнення оптимального співвідношення власних і позикових коштів;
- організація фінансових взаємовідносин з постачальниками і покупцями, податковими органами, кредитними організаціями;
- оптимізація розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- контроль за цільовим використанням фінансових ресурсів;

- прогнозування різних варіантів формування фінансових ресурсів, способів підтримки оптимального рівня фінансової стійкості в умовах кризової ситуації або нестійкого фінансового стану підприємства;

- підтримка рівня показників ліквідності та фінансової стійкості підприємства на оптимальному рівні.

Функції фінансової стратегії:

- забезпечення функціонування механізму реалізації цілей розвитку організації;

- використання можливостей швидкого реагування на зміну факторів зовнішнього середовища шляхом реалізації інвестиційних проектів;

- прогноз варіантів розвитку неконтрольованих факторів зовнішнього впливу і зведення до мінімуму їх негативних наслідків;

- виявлення позитивних моментів, переваг та недоліків підприємства у фінансовій діяльності в порівнянні з його конкурентами;

- розробка основних критеріїв, які використовуються при прийнятті важливих фінансових управлінських рішень.

Розглянуті функції фінансової стратегії формуються на основі функцій, які виконуються фінансами підприємств, і функцій стратегічного управління підприємством. Таким чином, фінансова стратегія конкретизує мету фінансової діяльності підприємства. До складу головних об'єктів фінансової стратегії підприємства входять:

- фінансові ресурси;
- джерела фінансування;
- сукупність фінансових ризиків;
- система управління фінансовою діяльністю;
- податкові платежі та податкові ризики;
- фінансові відносини, що виникають в ході здійснення фінансово-господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І. Фінансова стратегія у системі управління фінансами підприємства / В. І. Аранчій, О. П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – No 2. – С. 156–159.
2. Бердар М. М. Фінанси підприємства: навч. посіб. / М. М. Бердар. – К.: ЦУЛ, 2010. – 352 с.
3. Наумова Л. Ю. Фінансова стратегія економічного розвитку підприємств / Л. Ю. Наумова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: irbis-nbuv.gov.ua
4. Ставицький О. В. Особливості розвитку стратегічного управління в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Ставицький // Ефективна економіка. – Режим доступу: URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=646>
5. Шишкіна І. М. Теоретичні передумови з'ясування сутності стратегії розвитку [Електронний ресурс] / І. М. Шишкіна. – Режим доступу: URL: <http://intkonf.org>.

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

PhD Krupskyi O. P., Puzyk V. S.

Oles Honchar Dnipro National University (Ukraine)

ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS ENTITIES OF UKRAINE

Ensuring the economic security of the state in the face of constant impact of challenges and threats in the presence of institutional deformations depends on the effectiveness of the branches of government, the perfection of the legislative framework at both national and regional levels, as well as the effectiveness of mechanisms to monitor compliance with laws and regulations by the executive authorities. The spread of corruption in all spheres of the national economy and the growth of its scale in absolutely dangerous indicators show the presence of systemic threats in the institutional and legal sphere. Therefore, the study of the corruption component as a threat to the economic security of the state is of particular relevance in modern conditions [1].

According to Chumarin I.G: "Economic security is one component of the security force, the state of protection of property interests of the organization from internal and external threats by minimizing commercial risks, the system of economic, legal and organizational measures developed by the administration of the organization [2].

Systemic threats to the economic security of the state arise as a result of institutional deformations, which should be understood as criminalization and shadowing of the economy, the growth of corruption and organized crime, its penetration into the basic sectors of the Ukrainian economy due to the weakening of the state control system. Contradictions of the current legislation and the legal unsettledness of a wide range of issues of economic development, in particular

market transformation, the inseparability of property and power, dominated by the latter, is not a complete list of the main threats in the institutional sphere. In this context, destructive economic security is the weakness of the judiciary, in particular the mechanism for implementing its decisions. All this creates a favorable environment for the spread of corruption, discredits the state regulatory policy and forms a dismissive attitude of the population towards the government in general.

The absence in Ukraine of the strategy and concept of ensuring the economic security of the state causes a certain randomness of actions and significant gaps in this area. Thus, the imperfection of the legal framework, namely the discrepancy and inconsistency of regulations on the control of economic processes, led to serious miscalculations made at the initial stages of reforms in the first years of Ukraine's independence, weakening the state system of regulation and control, along with the lack of an effective state policy became the main factor growth of corruption of other institutional deformations in the national economy, which have a significant impact on the overall level of economic s danger and act as catalysts of a number of other threats.

The basis of the real economy, as the primary links of the market, are entities that not only have to produce socially meaningful, competitive products, and work purposefully to ensure their own economic security. The economic market has highlighted the domestic economic entities previously unknown problems and other negative impact. Issues such as the threat to economic security are brand new for Ukrainian entrepreneurs and its decision still was not strictly necessary in the daily work, although they are equally relevant for all types of businesses: large, medium and small. These issues require further research and improvement of normative-legal base of Ukraine.

All of the above mentioned shows the importance of Ukrainian economic security:

- acceleration of scientific and technological progress and increase of competitiveness, the key to success is in free business, market-based mechanisms;

- consistent implementation of policies to strengthen the Ukrainian science based on the reinforcement of Ukrainian real sector, especially agriculture and sectors producing consumer goods;

- development of a national program to improve labor productivity and competitiveness in order to stimulate domestic innovative business, strengthen the links between academic institutions, universities, research institutes and industry laboratories at plants;

Solving the problems of Ukrainian economic security protection provides for the government policy formation in this area as an integral part of general economic policy of Ukraine.

From the standpoint of internal content the above named policy should include the collection of conceptual positions, revealing prospects of rational consumption of local.

A major step in the implementation of this policy may be the development of economic and regional security programs and first of all the factors (threats) entailing a violation of stability and translational motion in socioeconomic development of the Ukraine in the short and long term should be found out by monitoring.

Monitoring of economic security in the country is seen as a relevant practice and a methodological basis for the improvement of economic mechanism of territorial entities management for the purpose of operational control of economic security.

Economic security monitoring should be focused on:

- evaluation of current state and prospects of Ukraine economic;

- development;

- determination of destructive tendencies in the development of Ukrainian socioeconomic potential, identification of reasons, sources, nature and intensity of risks;

- forecasting risks' and threats' possible impact not only on economic potential of a country, but on all activities providing products and services;

- holistic systemic analytical study of the current situation and its development;

- dynamics as well as risks planning program-target activities on the basis of the information received.

References:

1. Управління майновими ризиками підприємства як способу забезпечення його економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mydisser.com/en/avtoref/view/1689>
2. Чумарін І. Г. Внутрішнє шахрайство на підприємстві [Електронний ресурс] / І. Г. Чумарін. – Режим доступу: <http://www.poteri.net>

К. е. н. Бараннік В. О.

Національний інститут стратегічних досліджень (Україна)

**РИЗИК: ЗАГРОЗА ЧИ ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА
(КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД)**

Серед великої кількості визначень поняття «економічна безпека підприємства» (ЕкБП) [1, с.157], значна кількість підходів базується на визнанні можливості протистояти загрозам як внутрішнім так і зовнішнім. Як приклад: ЕкБП – це захищеність діяльності підприємства *від негативних впливів зовнішнього і внутрішнього середовища*, спроможність *швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до зовнішніх умов* без негативних наслідків для підприємства; ЕкБП – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства; економічна безпека підприємства – сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу *в умовах дестабілізуючих факторів*; економічна безпека підприємства – захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу *від прямих або непрямих загроз*; ЕкБП стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства *від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз*; стан захищеності *від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз і ризиків*, дестабілізуючих чинників при якому забезпечується стабільність реалізації його основних комерційних

і соціальних цілей [2–5]. При цьому *загрози економічної безпеки* розглядаються як явища і процеси, що впливають негативно на господарство країни, що утискають економічні інтереси особи, суспільства і держави [6].

Як синонім поняття загрози визначається і поняття ризиків. В той же час, загальне розуміння поняття ризику, яке наведене в роботі В. Горбуліна [7, с. 30] показує, що «ризик є кількісною мірою безпеки, що дорівнює добутку ймовірності реалізації даної загрози на ймовірність величини (величину) можливого збитку від неї».

В цьому контексті визначимо, що однією із особливостей поняття ризику є невизначеність, що визначається в використанні ймовірності події та ймовірності наслідків її дії.

Саме тут, на думку автора, і є певна нестиковка. А саме: оцінюючи ймовірність події та її наслідків ми не завжди можемо отримати лише збитки. Як приклад: підвищення цін на енергоресурси (вважається загрозою економічній безпеці держави чи підприємства) в значному ступені активізують механізми захисту (мається на увазі механізми енергозбереження та технічної (технологічної) модернізації підприємства), що потенційно здатні не тільки зменшити втрати від підвищення цін, а і принести більш значні прибутки від суттєвого підвищення рівня енергоефективності. Найяскравішим прикладом позитивної дії загроз та ризиків можна вважати основу ринкової економіки – конкуренцію. Саме загроза втрати попередньо *завойованої* частки ринку вимагає від підприємства цілого комплексу заходів щодо протидії (саме ці процеси і є основою забезпечення ЕкБП): переможці виживають, переможені – сходять. Як підтвердження вищенаведеного можна процитувати народну мудрість: хто не ризикує той не п'є шампанське, або – ризик справа благородна.

Таким чином, рівень ЕкБП визначається не стільки рівнем загроз та ризиків (як зовнішніх так і внутрішніх) скільки спроможністю підприємства їм протистояти, що і повинно бути відображено в визначеннях економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія: в 3 т. Т. 1 / О. М. Ляшенко, Ю. С. Погорелов, В. Л. Безбожний [та ін.]; за заг. ред. Г. В. Казаченко. – Луганськ: Елтон-2, 2010. – 282 с.
2. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // Бизнес информ. – 1999. – № 11–12.
3. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) // Консультант директора. – 2000. – №2.
4. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін.; за ред. Гейця В. М. : монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240с.
5. Кракос Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємства / Ю. Б. Кракос, Р. О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівельної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – №1 (1).– С. 86–97.
6. Економічна безпека – Вікіпедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Економічна_безпека
7. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України: моногр. / В. П. Горбулін, акад. НАН України, д.т.н., проф.; А. Б. Качинський, д.т.н., проф. – К.: ДП «НВЦ Євразіатлантікінформ», 2007. – 592 с.

Біла Ю. Ю.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА:
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ
ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ**

Як відомо, у сьогоденних умовах становлення та розвиток вітчизняних підприємств проходить під впливом здебільшого негативних факторів. Недобросовісна конкуренція, активна економічна концентрація, фіктивне підприємство, рейдерство тощо створюють серйозні проблеми для ведення бізнесу в Україні.

Діяльність українських підприємств за роки незалежності набула не лише певного економічного змісту та досвіду, а й напрацювала імунітет у боротьбі з небезпеками та загрозами різноманітних спрямувань.

Економічна безпека займає провідне місце серед інших можливих видів безпеки. Держава створила потужну систему власної безпеки, що заважає розвитку недобросовісної конкуренції та кримінальної діяльності у сфері бізнесу,

захищає інтереси підприємств у їх взаємовідносинах з опонентами в конкурентній боротьбі, контрагентами, державою, клієнтами [2].

Сутність економічної безпеки проявляється через систему її критеріїв і показників. Так критерієм, у даному випадку, виступає оцінка економічного стану суб'єкта господарювання. Саме тому критеріальна оцінка базується на оцінці ресурсного потенціалу та можливостей розвитку суб'єкта підприємництва, ступеню ефективності користування ресурсами, рівні можливостей протистояння загрозам економічній безпеці та самостійної ліквідації наслідків, конкурентоспроможності [1].

Враховуючи сучасні умови здійснення господарської діяльності, метою економічної безпеки суб'єктів підприємництва виступає виключення можливостей понесення ними збитків або втрати можливих вигід, в результаті чого втрачаються всі шанси досягти економічного росту та ефективності.

Структуру економічної безпеки суб'єктів підприємництва наведено на рис. 1.

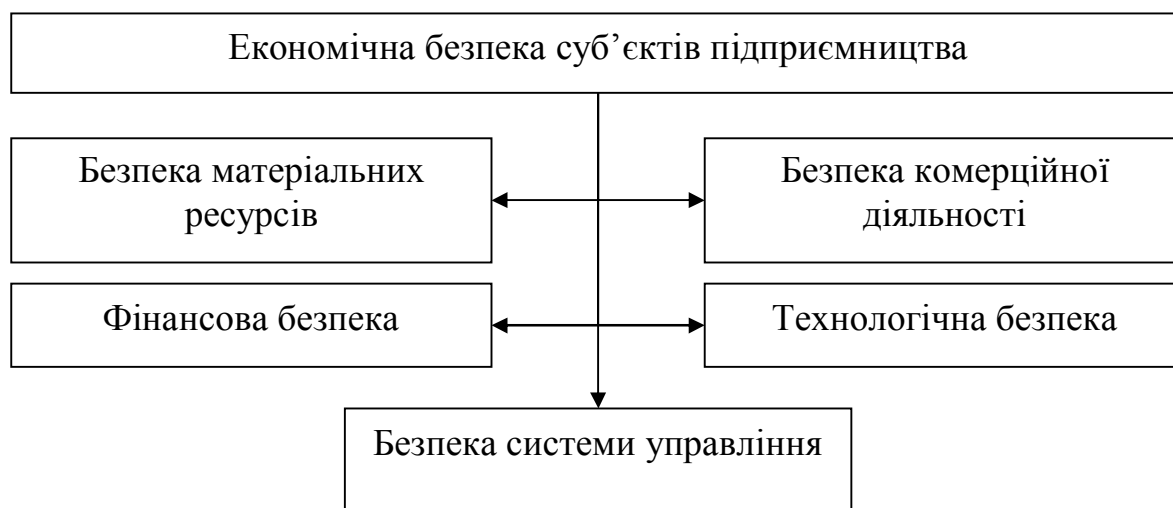

Рис. 1. Структура економічної безпеки суб'єкта підприємництва [1]

Формування комплексної системи засобів захисту суб'єктів підприємництва передбачає сукупність організаційно-управлінських, нормативно-правових, соціально-психологічних, технічних, профілактичних заходів, спрямованих на

захист суб'єкта підприємництва від згубного впливу внутрішнього та зовнішнього оточення.

Завданням даної системи заходів мають стати:

- захист прав і інтересів суб'єктів підприємництва (його підрозділів, складових елементів);
- моніторинг і діагностика навколишнього середовища, як внутрішнього так і зовнішнього;
- протидія негативній діяльності, що спрямована на об'єкт захисту;
- контроль за збереженням матеріальних цінностей від впливу для зовнішніх користувачів;
- пошук інформації для подальшої розробки стратегічних і тактичних управлінських рішень;
- удосконалення і захист потенційно важливої інформації підприємства;
- контроль за ефективністю функціонування системи безпеки суб'єкта підприємництва [2].

Організація захисту суб'єктів підприємництва включає: організацію охорони будівель і споруд, контроль використання технічних засобів (фото-, відео-техніка), встановлення контролю за відвідувачами, організація захисту комп'ютерних систем і технологій, організація діловодства і контролю за секретними документами, криптографічний захист інформації [5].

Отже, поняття «економічна безпека» є багатогранним і може розглядатися з різних точок зору. Її можна розглянути як реалізацію і захист економічних інтересів, як стан ефективного використання ресурсів, як захист проти економічних злочинів, як наявність конкурентних переваг, як стан захищеності від згубного впливу внутрішнього і зовнішнього оточення [4].

Список використаних джерел:

1. Зубок М. І. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб. / М. І. Зубок, В. С. Рубцов, С. М. Яременко, В. Г. Гусаров. – К., 2012. – 226 с.
2. Андрушків Б. М. Економічна та майнова безпека бізнесу: навч. посіб. / Б. М. Андрушків, Л. Я. Малюта. – Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. – 180 с.

3. Кошевий М. М. Управління ефективністю діяльності сільськогосподарських підприємств на засадах системного підходу / М. М. Кошевий, К. А. Лимаренко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова, 2018. – Т. 23. – Вип. 5 (70). – С. 100–105.
4. Небава М. І. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / М.І. Небава, Ю.В. Міронова. – Вінниця: ВНТУ, 2017. – 73 с.
5. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

Горбач Д. В., Стасюк Ю. М.

Дніпровський національний університет ім. О. Гончара (Україна)

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ВИД ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах сучасної глобалізації надзвичайно актуальним є постановка та методи формування економічної безпеки, особливо для суб'єктів господарювання. Для того, щоб протистояти загрозам економічної безпеки необхідно привернути увагу саме на науковий аспект, задля подальшої конкурентоспроможності. Над розробкою науково-технічної безпеки працювало багато вітчизняних та закордонних вчених. Наприклад, А. Варшавський, А. Сухоруков, О. Гордуновський та ін. Вони акцентували увагу саме на стан безпеки та методи покращення інноваційної безпеки також досліджували загрози та проблеми тощо.

Метою роботи є визначення сутності науково-технічної безпеки її місце в структурі економічної безпеки, загрози та рекомендації з посилення інноваційної безпеки.

На думку А. Варшавського, визначення економічна безпека трактується, як сприятливе середовище, яке забезпечує стійкий розвиток національної економіки, при появі загроз. Під визначенням науково-технічної безпеки розуміється, процес розробки, використання та розповсюдження нових знань та технологій. Також, можна сказати, що це підтримка інноваційного потенціалу[1].

І. Коренюк, пояснює науково-технічну безпеку, як здатність, можливості науково-технологічної системи генерувати економікою, протистояти зовнішнім загрозам [4].

Економічна безпека поділяється на види (рис. 1).

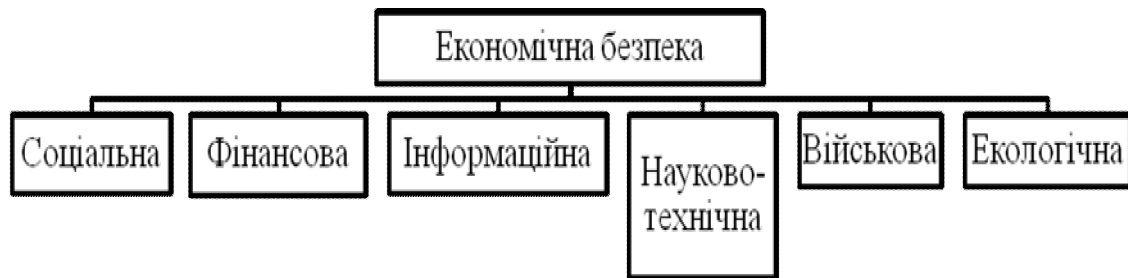

Рис 1. Структура економічної безпеки (розроблено на основі [5])

Важливість науково-технічної безпеки полягає у тому, що вона є складовою майбутнього економіки країни [4].

А. Сухоруков зазначав про такі загрози науково-технічної безпеки як: нестача інформаційного рівня науково-технічної діяльності; повільне розвинення форм, які можуть бути ефективними в даній діяльності; несприятлива податкова політика держави, через яку не зростає наукова активність; міграція наукових кадрів; інноваційна активність на низькому рівні; недостатність інвестицій тощо.

Про стан науково-технічної безпеки в Україні можна сказати те, що повільно розвиваються інноваційні технології у виробництві, складно забезпечити стійкий розвиток, застарілість виробничої потужності також можна зазначити і про недостатність інвестицій. Щоб підняти та підтримувати рівень економічної безпеки А. Сухоруков рекомендував збільшити частку високотехнологічної продукції в експорті [2]. Також необхідно провести детальні розробки, які зможуть забезпечити конкурентоспроможність суб'єктів підприємств на міжнародній арені, представляти Україну на міжнародних виставках, надання грантів та стипендій вченим, вкладання коштів у наукові розробки. До вищесказаного можна додати і захист інтелектуальної власності, особливо приділяти увагу міжнародній інноваційній співпраці для забезпечення інноваційної діяльності.

О. Гордуновський запропонував шляхи для посилення науково-технічної безпеки, наприклад: розвиток ефективних наукових організацій, інтенсивне оновлення основних секторів економіки, ґрунтова підготовка наукових кадрів, вкладання коштів в науково-технічну сферу, формування чітких пріоритетних

завдань для розвитку інноваційної безпеки, а також визначення загроз, які перешкоджатимуть даному розвитку, удосконалення системи показників науково-технічної безпеки тощо [3].

Таким чином, можна сказати, що науково-технічна безпека є важливою складовою в загальній системі економічних показників. Для розвитку науково-технічної безпеки необхідний комплексний підхід заходів, які були зазначені. Потрібно детально дослідити та усунути загрози які перешкоджають стабільному інноваційному розвитку.

Список використаних джерел:

1. Варшавский А. Е. Обеспечение научно-технологической безопасности в условиях глобализации экономики – важнейшая задача инновационного менеджмента / А. Е. Варшавский // Инновационный менеджмент в России (проблемы стратегического управления и научно-технологической безопасности) / руководители автор. колл. Макаров В. Л., Варшавский А. Е. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: semi-data.socionet.ru/files/mak2004_4-var.pdf
2. Сухоруков А.І. Науково-технологічний потенціал та інноваційна безпека України [Електронний ресурс] / А. І. Сухоруков, О. О. Олейніков. – Режим доступу: <http://www.inventure.com.ua/main/analytics/security/govsecurity/naukovo-tehnolog456chnii-potenc456al-ta-456nnovac456ina-bezpeka-ukrani>
3. Гордуновський О. М. Сучасний стан та напрями посилення інноваційної безпеки України / О. М. Гордуновський // FINANCIALSPACE–2014. – №2(14). – С.23–29.
4. Коренюк П. І. Стан науково-технологічної безпеки реального сектора економіки України / П. І. Коренюк, В. П. Волков, Л. А. Горошков // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 22–25.
5. Ярова Ю. О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи / Ю. О. Ярова, Л. П. Артеменко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2016. – № 13. – С. 257–263.

Грама Т. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОПТИМІЗАЦІЯ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Економічна безпека організації припускає досягнення стану захищеності життєво важливих інтересів суб'єктів господарювання від несумлінної конкуренції, здатності протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, стабільності

функціонування й розвитку, що дозволяє забезпечити позитивний фінансово-економічний результат діяльності, а також досягти прогресивного науково-технічного і соціального розвитку.

Сучасна ринкова економіка являє собою складний механізм взаємодії різних суб'єктів на різних рівнях і питання оцінки економічної безпеки цих суб'єктів вимагають побудови відповідних моделей, що дозволяють охарактеризувати взаємовплив і взаємозв'язки між ними.

Якщо на перших етапах розвитку теорії економічної безпеки її зміст зводився до забезпечення умов збереження комерційної таємниці й інших секретів організації, то надалі – до досягнення поточного стійкого соціально-економічного стану й розробки стратегії дій у даному напрямку, що в подальшому трансформувалось у визначені економічної безпеки як системи надійного захисту інтересів суб'єкта та досягнення прогнозних характеристик майбутнього руху чистого грошового потоку; прибутку від інвестування основного, інвестиційного та фінансового капіталу тощо [1].

Національна економічна безпека охоплює сукупність умов і факторів, що забезпечують незалежність економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного відновлення й самовдосконалення. Таким чином, вона являє собою сукупність умов, що забезпечують економічну незалежність, стабільний і сталий розвиток, прогрес, захищеність від внутрішніх і зовнішніх загроз та впливу непередбачених і важкопрогнозованих факторів.

Методичний підхід до комплексної оцінки економічної безпеки базується на аналізі статистичних даних, що характеризують основні напрямки соціально-економічної діяльності суб'єктів з метою визначення можливого її стану на планований період, складання бюджету програм її забезпечення й визначення стратегічного напрямку розвитку [2].

Побудова прогнозних значень сукупності критеріїв і комплексної оцінки стану економічної безпеки в майбутньому можливо шляхом поширення тенденцій за низку років і побудови тренду методами традиційного статистичного

аналізу. У випадку якщо прогноз виявляється несприятливим, його результати необхідно врахувати при плануванні бюджету організації й розробити відповідний комплекс заходів щодо запобігання або її виходу із кризового стану.

Окремо слід зазначити, що безліч компаній через високий рівень оподаткування переводять свою діяльність у «тіньовий» сектор або приховують свої справжні доходи, зменшуючи надходження до державного та місцевих бюджетів. На нашу думку, слід розрізняти поняття «оптимізація» і «мінімізація» податків. Мінімізація податків визначає коло можливих способів зменшення податкових платежів, від законної діяльності шляхом оптимізації до ухилення від сплати податків (на підставі [3]). У свою чергу, до оптимізації відносять механізми, в основі яких лежать або прогалини в законодавстві, або використання різних систем оподаткування, що застосовуються в національному законодавстві, з різним фіскальним навантаженням. Податкова оптимізація, як законна діяльність, відрізняється пошуком оптимального варіанту ведення діяльності, за якого враховують не тільки факт мінімізації податків, але й аналізують наслідки податкового менеджменту, в тому числі негативного характеру. У свою чергу, до другого типу відносять схеми мінімізації податкових зобов'язань, пов'язані із прямим порушенням законодавства – ухилення від оподаткування за рахунок фальсифікації документів, необґрунтованого заниження податкових зобов'язань, використання фіктивних контрагентів тощо.

Оптимізація податків є системою організаційних заходів платника податків, спрямованих на збільшення грошових потоків суб'єкта господарювання, підвищення фінансових результатів за умов економії податкових витрат, що припускає мінімізацію податкових виплат не лише в короткостроковому, але й у довгостроковому періоді; недопущення штрафних санкцій або збільшення питомої ваги податкових платежів у порівнянні зі змінами виручки від реалізації.

На нашу думку, ціль податкової оптимізації – не лише зменшення розмірів окремого податку, а й збільшення в цілому наявних фінансових ресурсів у суб'єкта господарювання. Податкове планування здійснюється, починаючи

з моменту створення окремого суб'єкта господарювання, протягом усього періоду його функціонування.

Проведення дослідження елементів оптимізації податкового навантаження як складової частини економічної безпеки організацій вимагає точної ідентифікації загрозливих факторів і правильного вибору вимірників ступеню їх прояву, а дослідження безпеки в напрямку використання ресурсного потенціалу, втрати або набуття фінансової незалежності ринкової позиції, розвитку соціальної діяльності дозволить провести комплексну оцінку факторів та загроз безпеці окремого сектору економіки.

Список використаних джерел:

1. Васильців Т. Г. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: моногр. / за ред. Т. Г. Васильціва. – Львів: Ліга-Прес, 2016. – 388 с.
2. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посіб. / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2014. – 544 с.
3. Щодо схем мінімізації сплати податків очима МФУ: Лист Міністерства фінансів України від 25.04.2008 р. № 31-20010-3-8/3337 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/tu/v3337201-08>.

Д. е. н. Гринько Т. В., Кузьменко О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
В ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

За сучасних умов зростає роль соціальної сфери у розвитку суспільства, при цьому охорона здоров'я та освіта є найбільш важливими галузями, які приймають участь в забезпеченні формування трудового потенціалу держави. Відсутність єдиного підходу до тлумачення сутності поняття «соціальна відповідальність» відносно до закладів охорони здоров'я та її складових є сучасною проблемою, яка перешкоджає ефективному втіленню принципів соціальної відповідальності у практику функціонування закладів охорони здоров'я та перешкоджає розвитку всієї галузі в цілому.

Вагомим внеском у розвиток наукових досліджень щодо розвитку концепції соціальної відповідальності є праці О. О. Охріменко та Т. В. Іванової, які визначають соціальну відповідальність, як соціальне явище, яке являє собою добровільне та свідоме виконання, використання та дотримання суб'єктами суспільних відносин соціальних норм, а у випадку їхнього порушення необхідності застосування до порушника заходів впливу, передбачених цими нормами [3].

О. М. Полякова розглядала соціальну відповідальність, як зовнішню негативну реакцію суспільства на нормопорушуючі дії суб'єкта та як легітимну соціальну відповідь на неприпустиму поведінку через реалізацію принципу покарання [4].

Більш широке значення соціальної відповідальності надає І.Г. Савченко, трактуючи її як форму регуляції соціальної поведінки і означає сумлінне, відповідальне ставлення людини, посадової особи, органу державної влади до своєї діяльності [5].

У загальному вигляді соціальна відповідальність закладів – це сукупність соціальних зобов'язань, що мають добровільний характер та визнаються суспільством і які бере на себе адміністрація закладу з метою задоволення соціальних інтересів як персоналу так і суспільства в цілому.

Концепція соціальної відповідальності спрямована, перш за все, на формування іміджу відповідального закладу охорони здоров'я, який дозволить зміцнити свою репутацію у пацієнтів, що набуває значної актуальності саме у період реформування системи охорони здоров'я. Соціальна робота в системі охорони здоров'я спрямована на забезпечення збереження та розвитку працездатності, соціальної активності людей та сприяння здоровому способу життя громадян.

Якщо схематично розглядати систему соціальної відповідальності, то в ній зв'язки та залежності створюють структуру суспільства за вертикаллю (суспільство – особистість) і за горизонталлю (екологія, економіка, політика, право, мораль, естетика, релігія).

Керівництво лікувальних закладів в управлінні лікувальними закладами зобов'язані приймати такі рішення та захоти, які будуть спрямовані не лише на задоволення їх власних інтересів, а також скеровані на захист та примноження суспільного багатства [1]. Крім того, серед основних напрямів реалізації стратегії реформування системи надання медико-соціальних послуг визначена необхідність модернізації наявної інфраструктури та створення конкурентного ринку зазначених послуг шляхом впровадження механізму стимулювання суб'єктів, що надають медико-соціальні послуги, до постійного підвищення рівня їх якості.

Реформування системи надання медико-соціальних послуг має базуватись на наступних принципах: орієнтованість на задоволення потреб споживачів медико-соціальних послуг; адресність їх надання; надання медико-соціальних послуг з урахуванням визначених потреб; створення для суб'єктів, що надають медико-соціальні послуги, рівних умов на ринку таких послуг; якість та ефективність надання медико-соціальних послуг. Зміст соціальної відповідальності полягає у збалансуванні медико-соціальних потреб споживачів, соціальних зобов'язань органів державної та місцевої влади, а також результативності функціонування закладів охорони здоров'я [2].

Одним з першочергових завдань, які наразі стоять перед більшістю суб'єктів господарювання, що знаходяться у державній формі власності, є забезпечення їх ефективного та безперебійного функціонування, але здійснити реалізацію цього завдання з кожним днем стає все важче, так як більшість медичних закладів державної форми власності, на фоні обмеженості бюджетного фінансування, мають понаднормативний знос основних засобів, морально застаріле та енергоємне обладнання.

Концепція соціальної відповідальності базується на необхідності забезпечення сталого розвитку, досягнення балансу між державою, закладами охорони здоров'я та інтересами суспільства.

Найбільш прості елементи соціальної відповідальності, що пов'язані з своєчасною оплатою праці, відрахуванням податків закладів охорони здоров'я

проводяться стовідсотково. Більш високий рівень відповідальності передбачає діяльність, яка має бути спрямована на підвищення кваліфікації співробітників, будівництво житла, розвиток соціальної сфери, але з урахуванням того, що заклади охорони здоров'я є бюджетною установою та при наявному фінансуванні виконання всіх показників просто не можливе.

До головних аргументів, які б стимулювали розвиток соціальної відповідальності в управлінні закладами охорони здоров'я, можна віднести наступні: соціальна зацікавленість всіх верст населення в діяльності закладу; сучасні особливості розвитку економіки; необхідність поєднання економічних та соціальних методів управління закладом; зростання вагомості людського чинника та нематеріальних цінностей над матеріально-речовими.

Процес формування концепції соціальної відповідальності вітчизняних лікувальних закладів відбувається за рахунок формування національної моделі соціальної відповідальності, яка поєднує загальносвітові тенденції розвитку в розвинених країнах, що мають позитивний досвід соціальної відповідальності закладів, а також особливостей трансформаційного процесу вітчизняної соціально-економічної системи.

Зовнішнє та внутрішнє середовища диктують зміни на рівні держави, в результаті чого формується та впроваджується стратегія розвитку соціальної відповідальності в галузі охорони здоров'я та безпосередньо у закладах системи охорони здоров'я. Заклади охорони здоров'я розробляють стратегію розвитку соціальної відповідальності відповідно до свого спектру надання медичних послуг за напрямками правової, не правової та економічної відповідальності, які щільно пов'язані між собою. Найбільш різноманітною є не правова відповідальність. До її складових відносяться: дотримання моральних та етичних норм, збереження медичної таємниці, дотримання етики та деонтології, складання колективних договорів; охорона праці та навколишнього середовища. Сукупність виконання задач щодо розвитку та покращення соціальної відповідальності за зазначеними напрямками дозволить дійсно досягти належного рівня у взаємовідносинах між закладом охорони здоров'я та держави, закладом

охорони здоров'я та робітниками, закладом охорони здоров'я та користувачами медичних послуг – пацієнтами.

Підсумовуючи можна зазначити, що для підвищення ефективності та посилення соціальної відповідальності в управлінні закладом охорони здоров'я не завжди необхідні великі кадрові та матеріальні ресурси. Треба просто мати бажання бути відповідальними перед людиною, перед суспільством, перед державою, та найголовніше, перед самим собою.

Список використаних джерел:

1. Гринько Т. В. Організаційно-економічний механізм у системі управління господарською діяльністю закладів охорони здоров'я. / Т. В. Гринько, В. А. Шевченко // Економіка та підприємництво: зб. наук. праць. – К., 2016. – №36–37. – С. 96–110.
2. Лехан В. Системы здравоохранения в переходном периоде. Украина : Справочник / Валерия Лехан, Владимир Рудой, Эллен Нолт ; Европейская обсерватория по системам и политике здравоохранения. – К. : Европейс. регион.бюро ВОЗ, 2004. – 144 с.
3. Охріменко О. О. Соціальна відповідальність: навч. посіб. / О. О. Охріменко, Т. В. Іванова. – К.: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2015. – 180 с.
4. Полякова О. М. Корпоративна соціальна відповідальність в Україні / О. М. Полякова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – Вип. 44. – С. 279–283.
5. Савченко І. Г. Соціальна відповідальність органів державної влади в умовах розбудови соціальної держави: дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Національна академія держ. управління при Президенті України. Харківський регіональний ін-т держ. управління. – Х., 2007. – 202 с.

Калашнікова Ю. М.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Економічна безпека є основною частиною національної безпеки підприємств, що відображається на розвитку країни. Підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, що створений органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення особистих та суспільних потреб.

Безпека підприємства – це стан захищеності важливих інтересів від протиправної діяльності кримінальних формувань, жорсткої конкуренції, здатність забезпечити стабільне функціонування підприємства згідно його цілей [1].

Головною метою економічної безпеки підприємства являється гарантування його максимально ефективного й стабільного функціонування та стрімкий розвиток у майбутньому.

Основними цілями економічної безпеки підприємства є:

- висока конкурентоспроможність того чи іншого суб'єкта господарювання та технологічна незалежність;
- висока кваліфікація персоналу та його інтелектуальний потенціал;
- фінансова стабільність та незалежність;
- захист інформаційного поля, комерційна таємниця і необхідний рівень інформаційного забезпечення роботи всіх відділів організації та підрозділів підприємства.

Головним завданням економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності виступає підвищення екологічної безпеки держави. [2].

Високий рівень економічної безпеки підприємства забезпечить основні елементи побудови, такі як: фінансову, екологічну, продовольчу, інноваційно-технічну, соціальну, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну безпеки.

Фінансова безпека піддається впливу різного роду загроз, що умовно можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні не залежать від діяльності підприємства; вони враховуються при організації діяльності підприємства. Такі загрози відносяться до чинників ризику зовнішнього для підприємства середовища. Внутрішні загрози спричинені діяльністю самого підприємства: системою організації такої діяльності, кваліфікацією його керівництва (як вищої, так і середньої ланки) [3].

Останнім часом активізувалося багато з вищенаведених загроз фінансовій безпеці, особливо з числа зовнішніх. Будь-яка підприємницька діяльність тісно пов'язана з різного роду ризиками, які викликані невизначеністю ситуації.

Невизначеність зазвичай зростає в міру зростання періоду часу, на який розрахована дія того чи іншого рішення, прийнятого підприємцем. Тому вважається, що ризики підприємницької діяльності зростають зі зростанням невизначеності ситуації (наявністю багатьох альтернативних варіантів рішення) та періоду часу, впродовж якого прийняте рішення впливатиме на діяльність підприємства. До складу ризиків, що спричиняють загрозу фінансовій безпеці підприємства, можна зарахувати:

- ризик втрати ліквідності й платоспроможності;
- ризик отримання збитків;
- ризик зниження рівня оборотності капіталу;
- інші види ризиків.

Будь-яке підприємство стикається з загрозами своїй економічній безпеці, на які має адекватно реагувати. Останнім часом активізувалося безліч чинників, які спричиняють загрозу та негативно впливають на рівень економічної безпеки вітчизняних підприємств. Це фактори як макро-, так і мікрорівня, які раніше були недооцінені власниками або керівними менеджерами підприємств, а зараз фактично призвели до погіршення рівня платоспроможності промислових підприємств, зростання кількості збиткових підприємств з числа великих і середніх за розмірами (особливо металургійних, хімічних та машинобудівних).

Список використаних джерел:

1. Самойленко А. Г. Економічна безпека підприємства. – К., 2005.
2. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. С.Ф.Покропівного. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2011. – 528 с.
3. Козак Л. С. Концептуальні та методичні засади формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / Л. С. Козак, І. В. Багровецька // Економіка і управління. – 2008. – №13. – С. 97–101.

Кириленко Т. С., к. ф. м. н. Огліх В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕЗУЛЬТАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Керування підприємницькою діяльністю, яке засноване на сучасному підході, передбачає результативне та ефективне досягнення поставлених бізнес-цілей шляхом оцінки та аналізу вхідної інформації, вироблення відповідних управлінських рішень і на основі отриманої вихідної інформації впливу на об'єкт: бізнес-одиницю або її елемент.

Дане визначення охоплює кілька аспектів менеджменту:

– шляхи й способи досягнення поставлених цілей. В основі результативного досягнення поставлених цілей лежать способи і підходи до менеджменту, в рамках яких система працює за заздалегідь розробленими критеріями. Ефективне досягнення поставлених цілей передбачає отримання результатів з оптимальними витратами ресурсів;

– інструменти керування (оцінка, аналіз, прийняття рішень). Ефективне досягнення поставлених завдань спирається на способи робити необхідну роботу належним чином, прогнозувати, передбачати проблеми та заздалегідь визначати шляхи їх вирішення з оптимальним розподіленням ресурсів. Вибір відповідних інструментів і методів управління залежить від поставлених завдань, критеріїв результативності та ефективності;

– кібернетичний підхід. Кібернетичний підхід передбачає розгляд системи керування як системи з входом і виходом управлінської інформації та зворотного зв'язку. Сигнал про розбіжність фактичних параметрів з еталонними передається на вхід системи, яка реагує на нього з виробленням і реалізацією відповідного управлінського рішення, спрямованого на переведення системи в потрібний стан.

«Самоорганізація», «синергетичний ефект», «прийняття рішень» атрибути які допомагає організації забезпечити досягнення стратегічних цілей на засадах кібернетичного підходу до управління складними системами, якою є підприємницька діяльність. Саме з ним пов'язано таку фінансову та не фінансову систему оцінки, як (key performance indicator) – ключовий показник ефективності. Він дозволяє оцінити ефективність виконуваних дій. Доцільно застосовувати KPI, які можуть: відображати ступінь наближеності до поставленої мети; свідчити про ефективність проекту, його складових, процесів та можливість їх реалізації без наслідків для якості в означені терміни. Окремо слід згадати про показники зовнішнього середовища. Хоча ми не можемо безпосередньо вплинути на них, слід спиратися зокрема, при розробці раніше означених.

KPI доцільно застосовувати як для оцінки роботи всієї компанії, її окремих підрозділів так і конкретних працівників. За допомогою системи KPI можна не тільки контролювати й оцінювати ефективність виконуваних дій, а й побудувати ефективну систему взаємодії зі співробітниками. Важлива характеристика показника – можливість його виміру.

– Економічні результати вимагають, щоб менеджери зосередили свої зусилля на найменшій кількості продуктів, виробничих лініях, послугах, клієнтах, ринках, каналах збуту, кінцевих цілях, і так далі, що дасть найбільший дохід. Менеджери повинні звести до мінімуму увагу, присвячену продуктам, які провокують в першу чергу витрати.

– економічні результати вимагають також, щоб зусилля співробітників були зосереджені на дуже невеликій кількості заходів, які здатні виробляти дійсно вагомі бізнес-результати з якомога меншою витраченою роботою та персоналом;

– ефективний контроль витрат вимагає подібної концентрації праці та зусиль на тих дуже небагатьох напрямках, де поліпшення показників витрат матиме значний вплив на ефективність бізнесу та результати, тобто на ті сфери,

де порівняно незначне підвищення ефективності призведе до значного зростання підвищення економічної ефективності;

– менеджери повинні виділяти ресурси, особливо повноцінні людські ресурси, на діяльність, що забезпечує можливості для високих економічних результатів.

Таким чином, управління ефективністю підприємницької діяльності передбачає результативне та ефективне досягнення поставлених цілей, а саме досягнення максимального результату при мінімальних витратах.

Керуюча система управління ефективністю підприємницької діяльності включає ті структурні підрозділи, які беруть участь в досягненні поставлених завдань в області ефективності.

До структури управління відносяться підрозділи бізнес-об'єкта, які взаємодіють один з одним в процесі управління і утворюють єдину організаційну структуру управління, включаючи її різні рівні – топ-менеджмент, середній і нижчий рівень. Керована система складається з цілей, завдань, технології, людей.

До цілей управління ефективністю підприємницької діяльності можна віднести стратегічні і тактичні параметри її ефективності, які повинні бути прив'язані до стратегії розвитку підприємницької структури.

Фактором успішного досягнення цілей є досягнення поставлених стратегічних і тактичних цілей.

Список використаних джерел:

1. Концептуальные основы управления эффективностью предпринимательской деятельности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptualnye-osnovy-upravleniya-effektivnostyu-predprinimatelskoy-deyatelnosti>
2. KPI: ключевые показатели эффективности и практическая система мотивации персонала [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=1713>
3. Managing for Business Effectiveness [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://hbr.org/1963/05/managing-for-business-effectiveness>

Д. е. н. Коваленко О. В., Чернишова А. О.

Інженерний інститут Запорізького національного університету (Україна)

БАНКРУТСТВО ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Банкрутство підприємств є відносно новим явищем для економіки України, оскільки сама Україна не так давно стала незалежною державою. Практика показує, що в умовах хиткої економіки, грошового дефіциту, часто змінюваного законодавства, багато підприємств стають неплатоспроможними, що може призвести до їх банкрутства, в першу чергу це стосується малих підприємств, які не можуть вижити в умовах теперішньої економіки.

Банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність відновити платоспроможність боржника – суб'єкта господарської діяльності за умови застосування процедури санації та/чи мирової угоди та можливість погасити вимоги кредиторів, що підтверджено судовим рішенням, тільки через ліквідаційну процедуру. Судовий процес може бути «ініційований або особою-боржником (добровільне банкрутство), або будь-ким з кредиторів, якому боржник не може виплатити борг (вимушене банкрутство). Доти, доки банкрут не розрачується з боргами, його фінансова діяльність жорстко обмежена» [2].

Причини банкрутства суб'єктів господарювання бувають різні, але в цілому їх прийнято розподіляти на дві групи, зокрема:

1) зовнішні, які на практиці надто складно, а подекуди й неможливо, врахувати. Наприклад: кризовий стан економіки країни, інфляція, банкрутство конкурентів, високий рівень оподаткування, політична нестабільність, недосконалість законодавчої бази, тощо;

2) внутрішні, які прямо залежать від підходів, методів, форм організації роботи всередині підприємства. Це може бути збільшення дебіторської заборгованості, недостатні обсяги залишків власних обігових активів, низький рівень техніки, низький рівень збуту через невдосконалену маркетингову діяльність, залучення позикових коштів на невигідних умовах та ін.

Наслідком одночасного впливу окремих чинників є загроза банкрутства.

Зарубіжний досвід свідчить, що «в країнах із розвинутою економікою та сталою політичною системою, як правило, 1/3 банкрутств спричиняється зовнішніми, а 2/3 – внутрішніми причинами» [1].

Саме необґрунтована економічна політика уряду, політична нестабільність суспільства, тотальна економічна криза, некеровані інфляційні процеси, спад ділової активності в економіці найбільш впливають на результати діяльності підприємств, передовсім через недосконалість законодавчої бази.

Банкрутство прямо пов'язане з погіршенням фінансового стану і отриманням збитків підприємством. За даними OpenDataBot, «1524 компанії були визнані банкрутами у 2016 році в Україні. В процедурі банкрутства знаходиться 2073 підприємства» [3]. Статистичні дані підприємств-банкрутів можна побачити в табл. 1.

Таблиця 1. Загальна кількість суб'єктів господарювання, які станом на 06.02.2017 перебували у стані банкрутства [3]

Область	Кількість
Київська область	572
Дніпропетровська область	189
Одеська область	140
Донецька область	129
Автономна Республіка Крим	121
Харківська область	97
Миколаївська область	85
Луганська область	75
Запорізька область	70
Сумська область	67

Згідно зі статистичними даними, «в Україні повертають 8.6 центів з кожного долара заявлених зобов'язань. Для розуміння, в Східній Європі та Центральній Азії цей показник – 37,7, а в розвинутих країнах – 71,9» [3].

Слід відзначити, що банкрутство в Україні здебільшого загрожує малим та середнім підприємствам, хоча ми знаємо, що для стабільного розвитку ринкової

економіки в країні потрібна висока ефективність діяльності суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Також ще однією важливою причиною настання банкрутства вважають світову фінансову кризу. Незважаючи на зрушення в економічній системі України, які мають позитивний характер та протягом відбувались останніми роками, світова фінансова криза чинить негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання, що здебільшого проявляється в їх неспроможності функціонувати, а іноді призводить до припинення діяльності. Світова фінансова криза «призвела до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств в кожній галузі економіки України. За даними експертів, найуразливішими до світової фінансової кризи виявилися підприємства, які працюють на експорт (металургія, транспортне й аграрне машинобудування), а також на споживчий сектор (виробництво автомобілів)» [3]. У таких умовах керівництвом суб'єктами господарювання повинно бути забезпечено розробку антикризових заходів щонайменше на один рік. Такі розробки мають бути комплексними, спрямованими на оптимізацію портфеля антикризових заходів, за умови реалізації яких можливим стає виведення підприємства з кризового стану, відновлення його платоспроможності та ліквідності.

Основними методами зменшення впливу фінансової кризи на підприємствах вважають наступні[4, ст. 15-16]:

1. Усунення неплатоспроможності (досягти можливо шляхом скорочення внутрішніх і зовнішніх зобов'язань через збільшення обсягів грошових коштів).

2. Відновлення фінансової стабільності (досягається за рахунок зростання чистого доходу, що є наслідком ефективної політики ціноутворення, впровадження системи знижок і застосування ефективних методів просування продукції на ринку).

3. Застосування реорганізаційних або реструктуризаційних процедур на підприємстві, удосконалення організаційної структури управління, вдосконалення збутової і кадрової політики, формування технологічного портфеля виробництва у відповідності до умов кризового стану ринку.

Підводячи підсумки, можна сказати наступне. Динаміка банкрутств в Україні істотно збільшилася в період кризи, в основному їх становлять малі та середні підприємства, адже саме їм дуже важко адаптуватися під сучасні умови. Одночасно збільшується кількість підприємств, що отримують збитки від своєї діяльності, а отже мають передумови для банкрутства в майбутньому. Більшість підприємств України знаходяться або в кризовій ситуації або на межі кризи (переважно через внутрішні причини, такі як дебіторська заборгованість, дефіцит власних оборотних коштів та ін.). Підприємствам необхідно створити систему заходів, які допоможуть своєчасно спрогнозувати банкрутство, встановити кризові явища та застосовувати заходи політики антикризового управління в частині недопущення чи/або подолання фінансової кризи.

Список використаних джерел:

1. Гавриленко Т. В. Методика визначення ймовірності визначення банкрутства підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://revolution.allbest.ru/finance/00239862_0.html
2. Терещенко О. Банкрутство підприємства // Економіка України. – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Economics/10_102905.doc.htm
3. Opendatabot – сервіс моніторингу реєстраційних даних українських компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://opendatabot.ua/blog/31-bankruptcy>
4. Колісник М. К., Ільчук П. Г., Віблій П. І. Фінансова санація і антикризове управління підприємством: навч. посіб. – К.: Кондор, 2007. – С. 15–16.

Корнієнко І. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ЗАСОБИ ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ

Підприємницька діяльність спричиняє значний вплив на економіку та суспільство, оскільки саме підприємства є основними виробниками товарів та послуг, що використовуються для задоволення потреб суспільства, надають робочі місця та створюють додану вартість, яка формує валовий національний продукт.

Саме тому забезпечення їх фінансової безпеки є необхідною умовою для розвитку суспільства й задоволення його постійно зростаючих потреб через здійснення розширеного відтворення в національній економіці.

Визначення сутності фінансової безпеки підприємств займає важливе місце в дослідженнях таких вітчизняних вчених-економістів як Я. І Мулик, Л. А. Некрасенко, О. І. Воробйова та інших. Відокремлюють такі основні підходи до визначення сутності фінансової безпеки підприємства: як стан захищеності фінансових інтересів [1; 2], як сукупність певних елементів [3; 4], як певний стан фінансів підприємства [5; 6; 7].

Визначаючи роль фінансової безпеки у функціонуванні підприємства, можна виділити такі її функції: забезпечення виконання цілей і завдань підприємства; отримання доступу до економічних ресурсів та ринків збуту; забезпечення достатнього рівня ефективності фінансово-економічної діяльності; створення передумов для стійкого розвитку в поточному і довгостроковому періодах; захист від зовнішніх і внутрішніх загроз та небезпек.

Відповідно до цього, постає необхідність у визначенні рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання. В першу чергу, це дозволить власникам підприємства отримати актуальну інформацію про поточний стан підприємства, оцінити ефективність його фінансово-господарської діяльності та визначити основні чинники, що загрожують його фінансовій стабільності, а отже й рівню його фінансової безпеки. Окрім цього, підприємство з достатнім рівнем фінансової безпеки є більш стійким до впливу негативних чинників, як зовнішніх, так і внутрішніх, а тому є більш привабливим для інвесторів, оскільки має невелику ймовірність втрати їх коштів.

До основних показників, що характеризують фінансову безпеку підприємства, належать:

1) показники рентабельності і прибутковості: рентабельність активів, власного капіталу, обсяг чистого прибутку;

2) показники ліквідності: коефіцієнти загальної та абсолютної ліквідності;

3) показники ефективності використання обігових коштів: коефіцієнти оборотності оборотних активів, дебіторської заборгованості, запасів, період їх одного повного обороту;

4) показники фінансової стійкості: наявність власного оборотного капіталу, коефіцієнти автономії, фінансового левериджу та мобільності власного капіталу.

За результатами проведеного аналізу фінансового стану ПАТ «Інтерпайп НТЗ» можна відзначити, що він не може бути охарактеризований як достатньо стійкий. Серед основних причин цього можна виділити недостатню ліквідність, низьку рентабельність, диспропорції в структурі активів, втрату фінансової незалежності, переважання в джерелах формування фінансових ресурсів короткострокових позик та кредитів. Для поліпшення фінансового стану ПАТ «Інтерпайп НТЗ» та вирішення чи усунення виявлених проблем у його фінансово-господарської діяльності пропонується здійснити комплекс заходів за такими напрямками: підвищення рентабельності підприємства, покращення рівня його платоспроможності, підвищення рівня його фінансової незалежності, оптимізація структури активів, проведення більш виваженої політики щодо формування фінансових ресурсів підприємства. Для цього вважаємо за доцільне здійснити такі заходи:

1) зменшити собівартість продукції шляхом реалізації процедури кайзен-костингу;

2) оптимізувати структуру оборотних активів, зокрема підвищити обсяг грошових коштів та їх еквівалентів;

3) переглянути розрахунки з дебіторами та вжити заходи щодо поліпшення розрахункової дисципліни в торговельних відносинах з ними (це дозволить скоротити значну частку дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів);

4) провести реструктуризацію боргів підприємства, що дозволить знизити поточні витрати з їх погашення;

5) розробити більш виважену стратегію управління фінансовими ресурсами підприємства, що враховувала б фактори макроекономічної нестабільності в країні та змінність кон'юнктури ринку збуту продукції підприємства.

Реалізація цих заходів дозволить ПАТ «Інтерпайп НТЗ» вийти зі скрутного фінансового становища й відновити прийнятний рівень фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Мулик Я. І. Сутність поняття «фінансова безпека підприємства»: систематизація наукових поглядів / Я. І. Мулик // Зб. наук. праць Вінницького національного аграрного університету. – 2013. – №3(80). – С. 195–206.
2. Пономаренко О. Е. Теоретичні аспекти фінансової безпеки підприємств / О. Е. Пономаренко // Економіка розвитку. – 2010. – №1 (53) – С. 77–80.
3. Кудрицька Ж. В. Система управління фінансовою безпекою підприємства [Електронний ресурс] / Ж. В. Кудрицька // Ефективна економіка. – 2012. – №1. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
4. Шемаєва Л. Г. Підходи до оцінки взаємовпливу фінансової безпеки суб'єктів господарювання та фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / Л. Г. Шемаєва, П. О. Толок // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – №23-2. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/3.pdf>
5. Некрасенко Л. А. Складові управління фінансовою безпекою підприємств [Електронний ресурс] / Л. А. Некрасенко. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/prpdaa/3.2/162.pdf>
6. Воробйова О. І. Фінансова безпека на мікро- та макрорівнях / О. І. Воробйова // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – №2. – С. 6–10.
7. Лиса О. В. Фінансова безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах / О. В. Лиса // Економічний аналіз: зб. наук. праць. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Т.26. – №1. – С. 58–64.

Маєр Д. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

В умовах нестабільності розвитку економіки України підприємства проводять свою діяльність в умовах ризиковості та невизначеності, що може негативно впливати на їх фінансовий стан та результати діяльності в цілому. Економічна безпека є необхідною умовою існування підприємства.

Вона передбачає захист інтересів підприємства від різних загроз та є базою підвищення ефективності діяльності шляхом своєчасного виявлення та якісного аналізу й систематизації проблем, щоб у майбутньому можливо було уникнути погіршення результатів діяльності та фінансового стану підприємства.

Підвищена увага суспільства до проблем забезпечення економічної безпеки підприємства обумовлена посиленням загроз, спричинених невизначеністю, яка об'єктивно існує в будь-якому суспільстві, нестабільністю економічного розвитку держави, банківського сектору, зростанням впливу людського чинника на економічні процеси у формах недобросовісної конкуренції, партнерства тощо.

Найбільший інтерес до цієї проблематики виник наприкінці 80–90 років ХХ століття. Саме в цей час з'являються перші публікації, в яких робляться спроби систематизувати розпорошені знання в цій сфері і надати їм вигляду єдиної теорії. У результаті дослідження сформувалася самостійна наука – еко-сестейт – галузь знань, в якій досліджуються умови безпечного функціонування соціально-економічних систем та способи їх забезпечення [1].

У наукових працях, присвячених розгляду економічної безпеки підприємства як категорії, наводяться різні її визначення. Так, досить ґрунтовне визначення цієї категорії надали науковці В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та З. Б. Живко, які характеризують її як захищеність потенціалу підприємства (виробничого, організаційно-технічного, фінансово-економічного, соціального) від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення [2, с. 121].

Водночас, досягнення стану економічної безпеки вимагає вирішення ряду проблем, які заважають провадити ефективну підприємницьку діяльність. Значний вплив на економічну безпеку має ринкова конкуренція, яка потребує постійної уваги та реакції на дії конкурентів, недосконалість правового захисту інтересів підприємців, викликана прогалинами в чинному законодавстві та недосконалістю роботи судової влади й виконавчої служби, свідомі чи несвідомі

дії окремих осіб, які додають у діяльність підприємства нестабільності та можливості потенційних фінансових утрат.

Проблемами, які формують потенційні загрози економічній безпеці вітчизняних підприємств, є:

1. Відсутність попереднього аналізу результативності заходів щодо уникнення наслідків загрози.
2. Конкурентне середовище (велика кількість підприємств-конкурентів); недостатній рівень якості зібраної інформації про діяльність конкурентів та їх фінансовий стан.
3. Спрямування всієї системи безпеки на роботу з подолання загроз без урахування реальних можливостей самого підприємства.
4. Нестабільна та досить часто несприятлива економічна політика держави, яка проявляється через зміну митної політики (зокрема, ставок мита), податкової політики, нестабільний валютний курс тощо.
5. Несприятливі політичні й макроекономічні явища – військові дії, нестабільна загальноекономічна ситуація в країні, інфляція тощо.
6. Падіння попиту на продукцію підприємства, викликаний згортанням промислового виробництва.
7. Недостатній рівень кваліфікованих працівників, слабкий менеджмент на підприємствах та невизначеність цілей і стратегій.

Для того, щоб покращити стан економічної безпеки підприємств, доцільно:

1. Проводити аналіз ефективності використання активів і, зокрема, основних фондів, у результаті якого можуть прийматися рішення про звільнення підприємств від непотрібного обладнання (його продаж або здача в оренду з метою отримання додаткового доходу), що дасть можливість підприємству купити нове, більш продуктивне обладнання з метою підвищення рівня автоматизації виробництва і отримання конкурентних переваг.
2. Сприяти постійному підвищенню кваліфікаційного рівня персоналу, стимулювати його активність та, в разі необхідності, залучати нову робочу силу з більш високим рівнем кваліфікації.

3. З метою підвищення конкурентоспроможності впроваджувати та використовувати у виробництві інноваційні технології, що забезпечить підприємствам можливість виходу на нові ринки.

4. Проводити контроль проведення фінансових операцій з метою своєчасного виявлення можливих передумов нанесення економічних збитків підприємству.

5. Розробляти й реалізовувати профілактичні заходи щодо захисту економічних інтересів підприємства.

Отже, на сьогоднішній день забезпечення економічної безпеки підприємств має велике значення для розвитку підприємництва в країні, адже саме це дає змогу забезпечити усунення потенційних загроз та створити умови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел:

1. Козаченко Г. В. Екосестейт: зміст, предмет і структура економічної безпеки підприємства / Г. В. Козаченко, Л. Є. Шульженко // Бізнес Інформ. – 2014. – № 2. – С. 8–12.
2. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ / В.Л. Ортинський, І. С. Керницький, З. Б. Живко. – К. : Правова єдність, 2009. – 544 с.

Малиснюк О. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

В зв'язку із нестабільністю фінансової системи, ресурсних та споживчих ринків, суспільного та політичного розвитку в країні виникає потреба в формуванні економічної безпеки підприємства. Головним завданням для будь-якого підприємства є забезпечення стабільного та ефективного функціонування та досягнення основної мети, що досягається завдяки забезпеченістю підприємства економічною безпекою.

Економічна безпека підприємства (фірми) – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз (джерел

небезпеки), який формується адміністрацією і колективом підприємства шляхом реалізації системи заходів правового, економічного, організаційного, інженерно-технічного і соціально-психологічного характеру [1].

Економічну безпеку підприємство може розглядати як кількісними так якісними показниками, які залежать від ефективної роботи фахівців щодо спроможності ефективно уникнути загрози або ліквідувати наслідки впливу різних факторів на підприємстві.

Таким чином керівництву підприємства необхідно організувати інформаційно-аналітичне, інноваційне та стратегічне забезпечення підприємства, тому що система економічної безпеки підприємства повинна стати одною з головних складових стратегічного управління підприємством.

Провідним фахівцям на підприємстві необхідно оволодіти технологією дослідження економічної безпеки підприємства і коригуванню діапазону економічної безпеки за певний проміжок часу. Крім того дуже доцільним є використання також евристичних методів для визначення рівня кожного елемента економічної безпеки і обов'язково оперативного, тактичного та стратегічного управління економічною безпекою на підприємстві.

Для того щоб оперативно вирішувати поточні економічні проблеми, необхідно постійно проводити аналіз інформацію зовнішнього та внутрішнього характеру для того, щоб забезпечити належний рівень економічної безпеки підприємства. Необхідне постійне управління інформацією на підприємстві, що обумовлено високим рівнем інформатизації всіх управлінських процесів.

Саме проблема відсутності узгодженості економічних даних різних джерел у процесі планування діяльності підприємства та контролю за ним, породжує проблему управління інформацією та її руху на підприємствах.

Прискорення надходження інформації на підприємство, а також зменшення ризиків втрати інформації під час її руху досягається лише налагодженою системою управління та руху інформацією на підприємстві. А оперативне забезпечення інформаційним потоком між структурними підрозділами на підприємстві дасть змогу здійснювати найбільш ефективний менеджмент, а також

контроль за економічними процесами і забезпечити належний рівень економічної безпеки підприємства.

Як вже зазначалося, що для досягнення найбільшого рівня економічної рівня безпеки підприємства, керівництву необхідно постійно забезпечувати безпекою основні елементи своєї діяльності.

Аналізуючи різні джерела інформації, можна виділити наступні головні елементи економічної безпеки підприємства, а саме фінансову, технічну, технологічну, політичну, інтелектуальну, юридичну, екологічну та інші.

Таким чином можна зазначити, що для щоб досягти достатнього діапазону економічної безпеки необхідно забезпечити структурну рівновагу всіх основних елементів.

Також слід наголосити, що найбільший вплив на економічну захищеність підприємства, а особливо на даному етапі розвитку нашої країни, справляє держава. Вона постійно використовує прямі і непрямі прийоми для впливу на економічне і соціальне середовище в країні і тому, саме економічна безпека має підтримувати рівновагу між підприємством і державою.

Враховуючи всі можливі ризики господарської діяльності підприємства необхідно побудувати таку структуру економічної захищеності підприємства, завдяки якій підприємство було забезпечене якісними ресурсами та їх оптимальними запасами.

Для максимізації рентабельності виробництва, необхідно збалансовано задіяти всі ресурси на підприємстві для досягнення отримання певного прибутку та зберігання на достатньому рівні стану ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності підприємства.

Завдяки цьому підприємство зможе досягти найбільш ефективного розвитку з точки зору економічної безпеки.

Ефективного стратегічного розвитку на підприємстві з метою встановлення надійної економічної безпеки на підприємстві досягається лише при вико-

ристанні комплексної розробки та системного формування щодо мінімізації наслідків негативного впливу.

Список використаних джерел:

1. Зацеркляний М. М. Основи економічної безпеки: навч. посіб. / М. М. Зацеркляний, О. Ф. Мельников. – К.: КНТ, 2009. – 337 с.

Мироненко І. О., к. е. н. Левкович О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Використовуючи системний підхід до вивчення економічної безпеки підприємства торгівлі, було доведено, що вона є частиною іншої системи більш високого порядку – соціально-економічної системи торговельного підприємства. Для економічної безпеки, як і для системи торговельного підприємства, характерна наявність внутрішнього та зовнішнього середовища. Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що чинники, які впливають на економічне середовище підприємства торгівлі, мають вплив і на систему економічної безпеки підприємства, метою якої є захист діяльності підприємства від загроз внутрішнього та зовнішнього середовища. Тому під час вивчення економічної безпеки підприємства доцільно звернути увагу на чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, на їх характер і структуру.

Для торговельного підприємства пропонуємо виокремити чинники складових економічної безпеки: фінансової, ринкової, товарної, інтелектуально-кадрової, техніко-технологічної, політико-правової та інформаційної.

До чинників впливу на фінансову безпеку відносять фінансове управління активами підприємства, інвестиційну політику, інструменти управління ризиками в контрактах, стан дебіторської заборгованості, величину заробітної плати

робітників та фонд заробітної плати, контроль оборотних активів (зокрема товарних запасів), контроль за структурою капіталу підприємства, витратами підприємства та ін.

Відносно ринкової складової пріоритетними є такі чинники: рівень цін на ринках, умови, що створюють власники ринків, частка імпортової продукції, зміни ринкової кон'юнктури, рівень конкуренції, адаптаційні можливості підприємства до зміни ситуації на ринку[1].

Чинниками впливу на товарну складову є конкурентоспроможність товару, асортиментна та цінова закупівельна та збутова політика, наявність системи управління якістю продукції, рівень якості торговельного обслуговування, сезонність реалізації продукції, дії контрагентів.

Можна виділити такі чинники впливу інтелектуально-кадрової складової: рівень освіченості кадрів, плинність кадрів, низький рівень системи управління кадрами, недостатня увага до творчих можливостей працівників та мотивації їх ініціативи, низька якість програми розвитку інтелектуального потенціалу підприємства.

Серед чинників впливу на техніко-технологічну складову доцільно відмітити: зношеність матеріально-технічної бази, неефективне використання обладнання, недостатність ресурсів для технічного переоснащення та модернізації та ін.

На політико-правову складову впливають такі чинники, як рівень відповідності документації вимогам чинного законодавства, зміна форми власності та організаційно-правової форми господарювання, низька кваліфікація працівників юридичної служби підприємства та недостатня увага керівництва до юридичного забезпечення бізнесу, укладання договорів із неплатоспроможними партнерами тощо.

Інформаційна складова економічної безпеки торговельного підприємства піддається впливу чинників недостатнього фінансування інформаційно-аналітичного підрозділу, помилок у програмному забезпеченні, розголошення конфіденційної інформації, промислового шпionaжу та ін. Зазначимо, що збиток

від впливу негативних чинників інформаційної складової торговельного підприємства може бути значущим і призвести підприємство до банкрутства (у разі недостатньої уваги до управління інформаційною складовою) [2].

Оскільки оподаткування є обов'язковим, і через податкову систему держава безпосередньо впливає на господарчу діяльність торговельного підприємства, стає необхідним виокремити чинники небезпеки для торговельного підприємства в цій сфері. Такими чинниками є недосконала система організації податкового контролю, високий податковий тиск, податкова політика держави [3].

Важливим аспектом гарантування економічної безпеки торговельного підприємства також є його стосунки із споживачами як об'єктом зовнішнього середовища. У довгострокових відносинах між підприємством і споживачем велике значення мають не лише вартість продукції, але і якість, ритмічність постачання, післягарантійне обслуговування тощо [4].

Таким чином, цільовою спрямованістю системи управління економічною безпекою підприємства є формування адаптивних реакцій на дію загроз у будь-якій сфері його життєдіяльності і, як наслідок, забезпечення стабільного і максимально ефективного функціонування на сьогодні та високого потенціалу розвитку в майбутньому. Для кожного підприємства, і торговельне підприємство не є винятком, негативні впливи потрібно виділяти із сукупності усіх впливів і оцінювати ступінь їхньої дії на економічну безпеку підприємства, оскільки негативний (деструктивний) чинник у більшості випадків – це загроза. Усвідомлення чинників економічної безпеки роздрібного підприємства, що впливають на його економічну безпеку, дає змогу врахувати їх значущість під час забезпечення та управління економічною безпекою підприємств роздрібної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Чорна М. В. Функціональні складові економічної безпеки підприємств торгівлі / М. В. Чорна, О. С. Шуміло // Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 14–15 травня 2015 року). – Полтава : ПУЕТ, 2015. – С. 101–103.

2. Лігоненко Л. О. Торговельне підприємництво: теорія та практика : монографія / Л. О. Лігоненко, Г. М. Богославець, І. В. Височин, Г. Л. Піратовський, І. В. Стояненко ; за ред. Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. – 304 с.
3. Ткачук Т. Забезпечення безпеки діяльності торгового підприємства в Україні: сучасний стан та перспективи / Т. Ткачук // Бизнес и безопасность. – 2013. – № 6. – С. 30–33.
4. Близнюк А. О. Аналіз загроз економічній безпеці підприємства з врахуванням галузевої специфіки його діяльності / А. О. Близнюк // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. – Луганськ, 2016. – № 1 (172). – Ч. 2. – С. 69–78.

Олексієнко В. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сучасні підприємства змушені функціонувати в умовах нестабільності, глобалізації та мінливого зовнішнього середовища. Адаптація до цих умов потребує від підприємств формувати певний потенціал ресурсів за для забезпечення їх розвитку. Під час кризи найбільшою небезпекою для підприємства є руйнація його потенціалу, тобто зниження здібності підприємств до відтворення (це обумовлено тим, що кошти на розвиток ресурсів практично відсутні). Тому питання забезпечення економічної безпеки підприємства є завжди актуальною, що доведено увагою науковців до даної теми. Наприклад, М. Бендіков розуміє економічну безпеку підприємства, як захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих або непрямих загроз [5]; О. А. Грунін визначає економічну безпеку підприємства як стан господарчого суб'єкта, у якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів досягає послаблення, запобігання або захисту від існуючих небезпек та загроз або непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарчого ризику [6]. Ми вважаємо, що економічна безпека являє собою систему, яка гарантує захист усіх ресурсів підприємства при будь-яких загрозах.

«Ефективна діяльність промислових підприємств залежить від багатьох факторів: фінансових, інформативних, екологічних втрат, діяльність системи оподаткування, підвищення продуктивності праці, конкурентоспроможності, зниження ризиків, пов'язаних з інвестиційною та виробничою діяльністю. Саме ці фактори впливають на економічну безпеку підприємства, яка може забезпечити стійке функціонування та розвиток суб'єкта господарювання» [4]

На нашу думку, система оподаткування являє собою один із засобів прямого економічного впливу як на безпеку підприємництва, так і на його розвиток. Саме історія демонструє незамінність податків. Історично склалося, що якраз завдяки податкам відбувається ефективне регулювання економічних процесів. Крім того, в сучасних умовах особливо зростає роль податків тому, що вони є єдиним інструментом, за допомогою якого держава:

- формує централізовані фонди фінансових засобів, які необхідні для забезпечення фінансової та економічної безпеки підприємництва;
- регулює масштаби соціальних гарантій;
- діє на суспільне виробництво, а саме на його динаміку та структуру;
- впливає на розвиток техніки і науки.

Не зважаючи на вищезгадане, податкова система України має певні недоліки:

Через чисельні зміни в існуючих законах з'явилася нестабільність податкової системи; податкова система України має подвійне оподаткування через велику кількість малоефективних податків, які потребують істотних адміністративних витрат, що перевищують доходи бюджету [1].

Підсумовуючи вищезазначене стає зрозумілим, що сучасна податкова система неефективна і це безпосередньо впливає на економічну безпеку підприємництва. Тому, ми вважаємо, що лише ґрунтуючись на реальній ситуації в економіці та коригуючи економічну ситуацію в залежності від розвитку подій можна забезпечити ефективність податкової політики держави щодо економічної безпеки підприємництва.

Розробці сучасної податкової політики сприяють такі фактори: здійснення кількісних оцінок загроз та побудова пріоритетних національно-економічних інтересів у сфері підприємництва.

До основних загроз економічній безпеці підприємництва слід віднести: не-ефективність державного податкового регулювання та фіскальної функції податків; а також масове ухилення від сплати податків, а це спричиняє збільшення впливу тіньового сектора економіки. Крім того, низький рівень податкової дисципліни призводить до непрозорості і суперечливості норм податкового законодавства.

Важливим аспектом впливу податкової системи на економічну безпеку підприємництва є фінансова складова податкової системи. Це обумовлене тим, що використовуючи податкове регулювання створюється основа для розвитку підприємництва, а саме державний бюджет. На жаль, в Україні державний бюджет є розбалансованим, це спричиняє кризу неплатежів, бюджетну заборгованість, обмеженість кредитних ресурсів та інше. Всі ці фактори знижують рівень економічної безпеки підприємництва і підсилюють соціальну напруженість в суспільстві.

Отже, узагальнюючи викладене, можна зробити наступні висновки: задля забезпечення прибутку, підтримки ліквідності підприємства потрібно ефективно використовувати всі ресурси. Щоб реалізувати це потрібно реформувати податкову систему України, використовуючи досвід сучасних розвинених країн. Треба вдосконалювати структуру економічної безпеки підприємств, розробляти підходи до її оптимальної структури. А це можливо лише при удосконаленні податкової системи, оптимізувавши податкові платежі; поступово знизивши діючі ставки оподаткування та розробивши більш чіткі правила застосування податкових пільг. Зазначені заходи зможуть привести до створення нових робочих місць та пожвавлення інвестицій, якщо почати використовувати нульові ставки податків для суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють діяльність в науковій та культурній сферах.

Список використаних джерел:

1. Майстренко О. Реформування податкової системи України як спосіб вирішення податкових колізій / О. Майстренко // Право України. – 2006. – №2. – С. 15–19.
2. Режим доступу : <https://studfiles.net/preview/3009710/page:4>
3. Барташевська Ю. М. Економічна безпека підприємства: фактори впливу та шляхи забезпечення.
4. Смоквіна Г.А. Сучасні підходи до оцінки економічної безпеки промислового підприємства: теоретичний досвід і практичне використання / Г.А. Смоквіна // Бізнес-Інформ. – 2015. – № 11. – С. 231–239.
5. Бендигов М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) // Консультант директора. – 2000. – №2.
6. Грунин О. А., Грунин С. О. Экономическая безопасность организации. – СПб.: Питер, 2002. – 160 с.

К. е. н. Олійник Т. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ДІАГНОСТИКА СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ

У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Успішне функціонування системи менеджменту підприємств показує, що успішність її впровадження залежить від ефективності діагностики фінансового стану, яка має виявити достовірні симптоми втрати фінансової спроможності та причини їх прояву, чим спонукає до організаційних заходів з фінансового оздоровлення та зміцненню економічної безпеки.

Ефективність впровадження діагностики системи менеджменту підприємств направлена на визначення причин виникнення фінансової неспроможності, і може бути забезпечено послідовним проведенням таких етапів:

1. Ідентифікація впливу зовнішнього і внутрішнього економічного середовища на виникнення фінансової неспроможності підприємств: встановлення домінантних зв'язків, зародження реальної ризиковості бізнес-процесів (об'єктивної і суб'єктивної) та кризових проявів в економіці.

2. Індикативне визначення фінансових показників з врахуванням особливостей діяльності підприємств (правові, організаційні, галузеві тощо).

3. Оцінка ризику ведення бізнесу на основі виявлення параметрів фінансово-господарської дальності підприємств.

4. Встановлення рівня ліквідності та платоспроможності, як певне прогнозування вірогідної стабільності і заходи з попередження банкрутства.

5. Застосування комплексної методики діагностики, яка включає оцінку фінансового стану з виявленням можливих сценаріїв попередження або подолання кризових ситуацій у бізнес-процесах підприємств.

6. Бізнес-план з відновлення фінансової стабільності підприємств та аргументації їх подальшої діяльності.

Такий поетапний підхід проведення діагностики фінансового стану в межах системи менеджменту підприємств, дозволяє провести всебічний аналіз їх діяльності. При цьому важливо, що результати, які будуть отримані на кожному етапі діагностики, були конкретними та послідовними. Зокрема на першому етапі діагностики, були конкретними та послідовними. Зокрема на першому етапі діагностики оцінка зовнішніх і внутрішніх ризик-факторів може виявити не тільки їх взаємозв'язок, а й випадки взаємопогашення негативного впливу, частково компенсувати або посилювати дію одного фактора іншим, що само по собі вже є важливою підставою у прийнятті управлінських рішень.

Важливим аспектом виявлення реального стану підприємств є та інформація, на основі якої приймаються рішення. Тому на третьому етапі здійснюється оцінка фінансової звітності, що дозволяє виявленню симптомів фінансової неспроможності підприємств [1, с. 53].

Загалом кожна з наявних методик ґрунтується на застосуванні певних діагностичних індикаторів оцінки діяльності підприємств, тому найбільш достовірним буде результат їх комплексного використання.

Формування ринкової інфраструктури, розвиток підприємництва і конкуренції, потребують удосконалення функціонування системи менеджменту підприємств щодо дослідження у виникненні ризиків бізнес-діяльності, методів їх оцінки і оперативного реагування на них, де прояв ризику тим більший, чим більшим є шанс отримати прибуток. Вони утворюються внаслідок відхилення

реальних даних від оцінки сучасного стану і майбутнього економічного розвитку підприємств. Ці відхилення можуть бути як позитивними, так і негативними в плані економічної безпеки підприємств [2, с. 91].

В першому випадку мова йде про вірогідність отримання прибутку і тим самим зміцнення економічного стану підприємств, в другому – про ризики втрат стабільності. Проте вірогідності отриманню прибутку протистоїть вірогідність отримання збитків. Тому з метою забезпечення свого економічного положення, менеджменту підприємств необхідно реально оцінювати можливі ризики, вивчати і узагальнювати принципи і методи аналізу та управляти ризик-факторами. Належне місце у функціонуванні системи менеджменту, має відігравати і фіксація фінансового стану підприємств, як провідний фактор дії який має подвійну природу: в статичі – особливо нестабільний фінансовий стан, а в динаміці – процес, спрямований до порушення економічної безпеки підприємств, що підлягає своєму своєчасному виявленню діагностичним інструментарієм менеджменту.

Таким чином, функціонування системи менеджменту підприємств дає можливість коригувати напрями фінансового аналізу, проводити оцінку економічного стану на усіх етапах бізнес-процесів у відповідності з появою зовнішніх і внутрішніх ризиків. Це дозволить отримувати комплексну інформацію, використання якої забезпечить обґрунтованість управлінських рішень по здійсненню цілеспрямованих заходів з усунення кризового стану і відновленню економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Олійник О. О. Стратегічний аналіз – чинник управління та прийняття рішень в діяльності аграрних підприємств / О. О. Олійник, Т. І. Олійник // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – № 1 (33). – С. 52–55.
2. Сокиринська І.Г. Діагностика фінансового забезпечення діяльності підприємства / І. Г. Сокиринська // Фінанси України. – 2003. – № 1. – С. 88–95.

Пахомова В. І., к. е. н. Левкович О. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджуючи економічну безпеку підприємства, можна визначити, що вона залежить від його фінансово-економічного стану, оцінка якого встановлюється на основі показників діяльності в залежності від різного виду небезпек, а також ризиків їх виникнення.

Фінансовий стан розуміється як результат системи відносин, що виникають у процесі кругообігу коштів підприємства, відображає взаємозв'язок активів, зобов'язань та власного капіталу. В іноземній літературі категорія «фінансовий стан підприємства» в аспекті економічної безпеки розуміється як фінансова стабільність. Фінансовий стан характеризується досягнутими за певний період фінансовими результатами, наведеними у фінансовій звітності, та співвідношенням певних статей балансу на звітну дату. Також для аналізу використовуються такі інформаційні джерела, як нормативні акти, установчі документи, дані бухгалтерської, податкової та статистичної звітності.

Система економічної безпеки є особливою для кожного підприємства та може залежати від різних чинників, серед яких виокремлюють організацію ресурсів підприємства, досвід та практичні навички керівництва, а також безпосередню відповідальність самих працівників.

Можна визначити, що економічна безпека безпосередньо відображає як кількісні так і якісні характеристики властивостей підприємства та показує здатність до «самовиживання» в умовах мікро- та макроекономічних загроз. Саме тому необхідним є регулярний моніторинг індикаторів діяльності підприємства [1, с. 68].

Під аналізом економічної безпеки суб'єкта господарювання можна визначити вивчення багатофакторного процесу, побудованого на принципі,

відповідно до якого в якості об'єкта аналізу виступає не тільки фінансовий стан, але і стан економічної безпеки. Перший ступінь аналізу повинен будуватися на вивченні індикаторів фінансового стану підприємства і передбачає аналіз на мікрорівні. Другий ступінь базується на аналізі показників внутрішнього стану організації, пов'язаних з макроекономічним станом середовища. Третій ступінь передбачає відстеження наявних тенденцій у показниках перших двох рівнів і фактори, під впливом яких вони відбуваються. На основі висновків за тенденціями і сформованим рівнем показників необхідним є визначення напрямів щодо коригування факторів впливу макро- і мікрорівнів на фінансовий стан підприємства і його економічну безпеку.

Передумовою оцінки економічної безпеки є методики дослідження фінансового стану, до яких можна віднести аналіз коефіцієнтів фінансової незалежності, автономії, забезпеченості запасами, маневреності власного капіталу. Однак, найбільш повно відобразити фінансовий стан можна за допомогою показників взаємопов'язаних блоків оцінки фінансового стану підприємства та економічної безпеки, які спираються на розрахунок коефіцієнтів через співвідношення заборгованості та кредитних ресурсів з власним капіталом, кінцевих показників продажів з оборотними активами, а також базуються на показниках рентабельності капіталу, продажів та інших [2, с.159].

Таким чином, розрахувавши основні показники фінансового стану і виявивши тенденції їх зміни при одночасному аналізі показників, що забезпечують необхідний рівень економічної безпеки, доцільно виявити заходи зі впливу на фактори, що роблять негативний вплив на фінансово-господарську діяльність організації.

Грунтуючись на розрахованих показниках у динаміці, необхідно визначити тенденції, що складаються в даних напрямках розвитку організації, а також виявити фактори, які впливають на стан підприємства. Через пошук тенденцій і визначення чинників можна виявити негативні обставини та сформулювати заходи щодо ефективного впливу на них. Такий підхід є найбільш оптимальним, і при

виявленні об'єктивних тенденцій і зв'язку різних факторів можна вчасно розробити необхідні заходи для уникнення загрози безпеці.

Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства та на ступінь його економічної безпеки, доцільно піддати оперативному контролю після ретельного фінансово-економічного аналізу з метою їх своєчасного коригування для забезпечення оптимальних значень показників як фінансового стану, так і дотримання умов збереження оптимального рівня економічної безпеки. Надалі слід сформулювати заходи по впливу на різні економічні показники, що одночасно є факторами зміни рівнів і значень коефіцієнтів, що відображають реальне фінансове становище і безпеку підприємства.

Отже, можна зробити висновок, що зв'язок показників фінансового стану і економічної безпеки дозволяє провести їх аналіз з метою виявлення чинників, що впливають на дані показники, для оперативного управління підприємством та своєчасного корегування факторів впливу для забезпечення необхідного рівня безпеки організації при відповідно оптимальних значеннях показників фінансового стану. Зазначений вище напрям доцільно застосовувати в різних галузях національної економіки, у суб'єктах різних форм власності, що належать до різних адміністративно-управлінських систем державних структур і бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Баліашвілі Д. У. Методика комплексної оцінки економічної безпеки підприємства з урахуванням макро- і мікроекономічних чинників / Д. У. Баліашвілі // Економіка. Інновації. Управління якістю. – 2016. – № 3. – С. 68–70.
2. Шеремет А. Д. Аналіз і аудит показників сталого розвитку підприємства / А. Д. Шеремет // Аудит і фінансовий аналіз. – 2017. – № 1. – С. 154–161.

К. е. н. Петряєв О. О.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Україна)

ОЦІНКА РИЗИКІВ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Економічна безпека підприємництва відіграє визначальну роль у зміцненні безпеки національної економіки і є передумовою її стабільного розвитку. Ризик є ймовірнісна категорія, і в цьому сенсі найбільш обґрунтовано з наукових позицій характеризувати і вимірювати його як ймовірність виникнення певного рівня витрат.

Вагомий внесок у розвиток фундаментальних основ управління ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємництва здійснено вітчизняними науковцями, серед яких: Б. В. Вишнівська, Т. С. Клебанова, Д. С. Ковалёв, Г. В. Козаченко, В. Н. Кочетков, Р. О. Піскунов, І. С. Якошь та інші [1–7].

До числа прикладних способів оцінки ризику можна віднести: статистичний спосіб, експертний і розрахунково-аналітичний методи. Для того, щоб визначити, які фактори зовнішнього середовища впливають на фізичну особу підприємця (ФОП), пропонується проводити PEST-аналіз. Це дозволяє оцінити поточну ринкову позицію підприємства та перспективи зміни цієї позиції. До того ж, даний аналіз забезпечує необхідною інформацією, яка може знадобитися підприємству при подальшому аналізі ризиків. Фактори, визначені за допомогою PEST-аналізу, зазвичай можуть бути використані для подальшого визначення та формулювання ризиків діяльності малих підприємств.

Одним з найбільш дієвих методів оцінювання ризиків для ФОП може бути побудова карти ризиків. Карта ризиків – це графічний та текстовий опис ризиків підприємства, які знаходяться у таблиці, де одна вісь вказує силу впливу чи вагомість ризику, а інша – ймовірність або частоту виникнення. Карта ризиків умовно поділяється на три зони: зону безпечних ризиків, зону допустимих ризиків та зону небезпечних ризиків. Побудова карти ризиків включає наступні

етапи: визначення факторів ризику, які впливають на досягнення цілей підприємства; формулювання ризиків; поділ ризиків на групи; складання таблиці з оцінками ризиків – вагомості даного ризику для підприємства та ймовірності його виникнення; внесення даних в карту ризиків, за допомогою якої відбувається вибір пріоритетних ризиків для управління.

При побудові карти ризику враховуються раніше визначені з допомогою SWOT-аналізу загрози. Дані про ризики, їх вагомість і ймовірність виникнення можна отримати експертним шляхом, а саме у результаті опитування фізичних осіб-підприємців виду економічної діяльності. Кожному з параметрів повинна бути привласнена оцінка (високий, середній, низький рівень). На основі отриманих оцінок будується карта ризиків, згідно з якою можна встановити, які ризики ФОП входять в зону допустимих (підвищення курсу валют, поява нових конкурентів у даній сфері, погіршення стану банківської системи).

При плануванні ризиків призначається відповідальна особа; складається і регулярно оновлюється план робіт з управління ризиками; ведеться формальна база даних ризиків або хоча б їх список; проводиться формальне відстеження ризиків; регулярно формуються і доводяться до всіх учасників проекту звіти про стан ризиків. Результати управління ризиками активно використовуються в управлінні проектом.

Оскільки ФОП використовує сучасні засоби техніки, то при управлінні ризиками можуть виникнути певні ризики, пов'язані безпосередньо з програмним забезпеченням: технічні і програмні ризики, ризики на етапі супроводу систем, вартісні ризики. Дані ризики практично не можливо оцінити, тому вони можуть виникнути та закласти певні резерви ресурсів на їх вирішення. Процес подолання ризиків або ж часткове зменшення їх впливу потрібно оформляти офіційно і визначати необхідні формальні процедури.

При оцінці ризиків ФОП необхідно виділяти певні резерви для нейтралізації ризиків. Ці резерви можуть включати не лише резерв коштів, але й резерв часу, інструментів (необхідного обладнання), резервний штат співробітників з необхідними спеціалістами з ризик-менеджменту.

Однак, ефективне використання резервів вимагає певної підготовки. Необхідно готувати резервні плани, заздалегідь враховувати складність введення нових фахівців в проект. Наприклад, бажано підготувати резерв співробітників, знайомих з проектом хоча б у загальних рисах. При аналізі ризиків варто проводити порівняння нових ризиків з раніше виявленими. Новий ризик може повторюватися або розширювати один з раніше виявлених. У такому випадку слід не включати його до списку ризиків, а уточнити опис та оцінки виявленого раніше ризику.

Таким чином, для забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності будь-якого суб'єкта господарювання необхідно більшу увагу приділяти управлінню ризиками. У подальшому необхідно визначати найбільш вагомі ризики та методи їх нейтралізації.

Список використаних джерел:

1. Вишнівська Б. В. Методи мінімізації фінансових ризиків / Б. В. Вишнівська // Економіст. – 2007. – №6. – С. 58-59.
2. Клебанова Т. С. Моделі оцінки, аналізу та прогнозування економічної безпеки підприємства / Т. С. Клебанова, Є. А. Сергієнко // БізнесІнформ. – 2006. – № 8. – С. 65–72.
3. Ковалёв Д. С. Экономическая безопасность предприятия / Д. С. Ковалёв, Т. Н. Сухорукова // Экономика Украины. – 2016. – № 10. – С. 48–52.
4. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность: сущность и механизмы обеспечения: монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
5. Кочетков В. Н. Экономический риск и методы его измерения / В. Н. Кочетков, Н. А. Шипова. – К. : Европ. ун-т, 2009. – 268 с.
6. Піскунов Р. О. Обґрунтування вибору методів і моделей щодо управління ризиками грошових потоків / Р. О. Піскунов // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2016. – № 1 (7). – С. 75–81.
7. Якошь І. С. Карта ризиків як елемент програми управління ризиками / І. С. Якошь // Вісник економічної науки України. – 2010. – № 1. – С. 160–162.

Романчук М. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних нестабільних та ризикованих умовах функціонування українських підприємств суттєво зменшується рівень їх економічної безпеки, однак наразі вона не в повній мірі підкріплена можливими елементами, які вже давно застосовуються за кордоном, серед яких виділяють корпоративну соціальну відповідальність. Відносини щодо корпоративної соціальної відповідальності вже достатньо врегульовані на законодавчому рівні, однак практика їх тлумачення і сьогодні викликає багато суперечок і труднощів, враховуючи складний перехід від пережитків радянської епохи під виглядом профспілок до модернових корпоративних аспектів, потреба впровадження подальшого вдосконалення та запровадження в нашій країні.

Існує чимало визначень поняття «корпоративна соціальна відповідальність», кожне з яких розкриває всебічні сторони функціонування підприємств. Одним з таких визначень є визначення Г. Боуена: соціальна відповідальність бізнесмена полягає в реалізації такої політики, прийнятті таких рішень або додержанні такої лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства [1].

Ф. Котлер дав своє визначення корпоративна соціальна відповідальність – це власний вибір підприємства у сфері зобов'язань покращувати добробут суспільства шляхом реалізації відповідних підходів щодо проведення бізнесу та наданням відповідних корпоративних ресурсів. Підприємство саме виступає ініціатором змін та заходів, воно добровільно інтегрує свою основну діяльність з соціальною відповідальністю, сприяючи стійкому розвитку економічної відповідальності методом посилення позитивного впливу бізнесу на розвиток суспільства [2].

Отже корпоративна соціальна відповідальність нерозривно пов'язана з економічним підґрунтям діяльності підприємства, впливає та визначає рівень економічної безпеки на підприємстві.

Економічна безпека підприємства пов'язана з КСВ корпоративною цінністю та елементом культури, де зазвичай найвищою цінністю розвинутого та успішного підприємства є персонал, згаджені дії якого призводять до покращення економічного стану та підвищення конкурентоспроможності.

В Україні соціальна активність стрімко розвивається в сфері бізнесу. Підприємства та організації намагаються бути відповідальними перед державою та суспільством, отже приносити користь. Слід зазначити, що світовий бізнес все частіше повертається «обличчям» до соціальних проблем на національному та глобальному рівнях. Посилення соціальної відповідальності в сфері бізнесу, заохочення до соціальної активності підприємців – необхідні умови для створення соціальної солідарності в країні.

Більшому розквіту і удосконаленню корпоративної соціальної відповідальності в Україні заважає ряд проблем, які зменшують економічний потенціал представників бізнесу, зокрема такі: фінансово-економічна та політична нестабільність, низька ефективність соціальних програм як на регіональному так і на мікрорівні, низька привабливість вітчизняного бізнесу для іноземних інвестицій, неврегульованість законодавчої бази та практична відсутність державної підтримки.

Для впровадження концепції корпоративної соціальної відповідальності з економічної точки зору в Україні потрібно: дотримання принципів соціальної етики у відносинах з ринковими партнерами та конкурентами; покращення забезпечення для працівників у вигляді стабільного та належного рівня заробітної плати; підвищення рівня безпеки праці; забезпечення більш доступним та прозорим додаткове медичне та соціальне страхування; розширення програми підвищення кваліфікації персоналу; розроблення та впровадження механізму надання допомоги працівникам в кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Котлер Ф. Корпоративная социальная ответственность: Как сделать как можно больше добра для вашей компании и общества / Ф. Котлер, Н. Ли. – пер. с англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2005. – 302 с.
2. Ткач К. І. Еволюційні аспекти формування суті корпоративної соціальної відповідальності / К. І. Ткач // Економіка, управління, фінанси: теорія та практика: міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 грудня 2013 р.: тези доповідей. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 63–66.

Швайковський С. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВ**

На даний час, економіка нашої країни нестабільна. Підприємства функціонують в умовах невизначеності, це в свою чергу, призводить до негативного впливу на фінансовий стан та може призвести до банкрутства. Також із переходом України на ринковий тип економіки, стало багато залежать від успішності приватних підприємств.

Економічна безпека підприємств – стан захищеності, коли загрози економічної діяльності не призводять до зниження успіху та збільшення матеріальних та фінансових витрат [5, с. 258]. Сьогодні виділяють наступні проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні [3, с. 362]:

– відсутність стабільних норм захисту інтересів суб'єктів господарювання. Норми постійно змінюються разом із законодавством, що не дає впевненості в майбутньому;

– криміналізація економіки. Цей пункт має найсуттєвіший вплив на розвиток та успіх вітчизняних підприємств. Адже ця «хвороба» дотягує свої «кореневища» до вищих ланок суспільства, тому не важливо на скільки твоя ідея інноваційна, доречна та рентабельна, якщо це комусь буде заважати, досягти успіху буде майже не можливо;

– рейдерські напади на підприємства. Цей не чесний метод боротьби з конкурентами, починають використовувати з кожним днем все більше підприємств. Вважаю, що у розвинутій країні, цього взагалі не повинно бути;

– динамічне конкурентне середовище. Дана проблема дуже сильно підіймає поріг входу в ринок для новачків;

– український ринок характеризується частою зміною «правил гри». Кожне велике підприємство прагне стати монополістом, що негативно відображається на розвитку економіки в цілому. Ці «правила» диктують ті, хто на вершині, тому і намагаються зробити все можливе, аби знищити конкурентів взагалі;

– не відповідальне відношення до потенціалу підприємства;

– низька якість збору інформації про навколишнє середовище.

Загрози бувають як зовнішні так і внутрішні. Розглянемо їх окремо. До зовнішніх загроз можна віднести [4, с. 95]:

– високий рівень інфляції;

– недостатня кількість коштів для інвестування підприємства;

– нестабільність законодавчої системи;

– криза, війна та загальноекономічна ситуація в Україні.

До внутрішніх відносяться [4, с. 96]:

– низька кваліфікація персоналу;

– слабкий маркетинговий відділ;

– недоцільна цінова політика;

– невизначеність цілей та стратегій підприємства.

Все це, призводять до небажаних результатів підприємницької діяльності, від незначних фінансових витрат до банкрутства. Тому ця проблема в даний час така актуальна. Правильна діагностика цих питань економічної безпеки, визначення та систематизація загроз й ризиків, є одним з головних завдань будь-якого підприємства [1, с. 159].

Правове регулювання проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства набуває важливого значення. Але в Україні майже відсутні законодавчі акти, які б регулювали економічну безпеку суб'єктів господарювання. Саме тому ця проблема вимагає негайного втручання з боку держави [2, с. 60].

Вище зазначені аспекти є дуже вагомими перешкодами для розвитку та зміцнення економічної безпеки підприємств в Україні. Дослідження даних проблем важливе, адже без економічної безпеки, нормальне функціонування підприємств майже не можливе. Як і в будь-якій іншій сфері, в неї існують ряд питань, вирішення яких покращить ситуацію на підприємстві в цілому. Якщо проаналізувати найбільш доречні стратегії розвитку та втілити їх в життя, призведе до зниження впливу зовнішніх та внутрішніх загроз на підприємство. Вирішення цих проблем, створить сприятливі ринкові умови, «здорову» конкуренцію, знизиться рівень криміналізації, підвищиться рівень економіки в цілому.

Економічна безпека вітчизняних підприємств та розвиток економіки нашої країни поняття нерозривні. Основою безпеки є задоволення суспільних потреб, інноваційний розвиток та конкурентоспроможність продукції.

Список використаних джерел:

1. Гвініашвілі Т.З. Оптимізація системи менеджменту суб'єктів підприємництва в забезпеченні економічної безпеки / Т.З. Гвініашвілі // Сучасні трансформації організаційно-економічного механізму менеджменту та логістики суб'єктів підприємництва в системі економічної безпеки України: Колективна монографія / за заг. ред. Т.В. Гринько. – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2017. – С. 154–166.
2. Гвініашвілі Т.З. Механізм функціонування суб'єктів підприємництва в контексті економічної безпеки країни / Т.З. Гвініашвілі, Т.В. Гринько // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – Вип. 3(15). – С. 58–64.
3. Гринько Т.В. Соціальне підприємництво як складова економічної безпеки країни / Т.В. Гринько, Т.З. Гвініашвілі // Управління розвитком суб'єктів підприємництва: механізми, реалії перспективи: Колективна монографія / за заг. ред. Т.В. Гринько. – Дніпро: Біла К.О., 2018. – С. 358–392.
4. Пашнюк Л. Загрози економічній безпеці підприємства та засоби їх нейтралізації / Л. Пашнюк // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія Економіка. – 2013. – № 20 (151). – С. 93–96.
5. Ярова Ю.О. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи / Ю.О. Ярова, Л.П. Артеменко // Економічний вісник НТУУ «КПІ», 2016. – № 13. – С. 257–263.

Д. е. н. Шевцова О. Й.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ
В МЕЖАХ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ**

Довготривалі трансформаційні процеси в українській економіці призвели не тільки до багатьох позитивних результатів, але й до зниження економічної, в тому числі, фінансової безпеки країни. Економічна вразливість національних ринків знаходить своє вираження в показниках фінансового сегменту діяльності. Особливо це стосується ринку банківських послуг, для якого гострою ця проблема стала після фінансової кризи 2008 року. Незбалансований та дискретний щодо прибутковості характер розвитку банківського сектору фінансового ринку протягом подальших десяти років набув ознак системних проблем. Оцінка стану банківської системи в цілому й кожної окремої банківської установи в сучасних реаліях частіше визначається за допомогою інструментарію моніторингу показників фінансової безпеки або фінансово-економічної безпеки, фінансової стійкості та ін.

Фінансова безпека банківської системи та окремих банків України розглядається в контексті світових фінансових тенденцій. Це ґрунтується на тому, що банківські установи як ніякі інші пов'язані одна з іншою кореспондентськими відносинами. Системний ризик проявляється майже відразу, якщо окремий банк втрачає фінансову стійкість.

Всі складові удосконалення системи фінансово безпеки банку можливі до реалізації в межах керування фінансовою безпекою банку з урахуванням наступних принципів: адекватність оціночних параметрів сутності процесів, комплексності, виділення головних елементів наявних або потенційних загроз безпеці банку, можливості вживання необхідних попереджувальних, профілактичних заходів корегування діяльності.

Система фінансової безпеки банку працює в межах менеджменту економічної безпеки банку та корпоративного менеджменту в цілому. Для цього формується стратегія фінансової безпеки, яка має враховувати регулятивні впливи регуляторів ринку відповідно до загальних світових загроз та загроз внутрішніх для вітчизняної банківської системи

Фахівці рекомендують розробку стратегії фінансової безпеки здійснювати в межах механізмів державного регулювання економічної безпеки [1].

Національний банк України звертає велику увагу на фінансову стійкість банківських установ. Один з етапів розвитку банківського нагляду та регулювання НБУ має бути виокремлення систем фінансової безпеки у менеджменті банку, а також розвитку банківського нагляду на основі оцінки загроз поряд із системою нагляду на основі оцінки ризиків банківської діяльності.

Модернізація інструментарію моніторингу показників рівня фінансової безпеки включає запобіжні та компенсуючі системи, що можуть здійснювати негативний вплив на результаті діяльності банківських установ, а також діагностику ризиків у поточному та стратегічному вимірах [2].

Ідентифікацію загроз фінансово-економічній безпеці банків має доповнити система індикаторів, що буде виявляти окремі загрози на кшталт системи банківських ризиків. Для індикаторів необхідно створювати методики кількісної оцінки та алгоритми управлінських рішень щодо подолання впливу загроз на банки та банківську діяльність. Індивідуальні індикатори окремих банків мають доповнити систему показників фінансової стійкості банківської системи національного регулятора.

Список використаних джерел:

1. Дорошкевич В. І. Механізми державного регулювання економічної безпеки національного господарства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / Дорошкевич Вадим Ігорович ; Одеса. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. – О., 2019. – 20 с.
2. Тарасенко І. О. Проблеми фінансово-економічної безпеки банківських установ в сучасних умовах / І. О. Тарасенко, А. А. Москаленко // Вісник КНУТД. – 2014. – №6. – С. 15–22.

Шульгіна Н. Ф.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сьогодні розвиток ринкової економіки супроводжується масштабними змінами та трансформаціями, що обумовлює необхідність забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва. Сучасна економіка відрізняється високим ступенем невизначеності, зростанням конкуренції і мінливості значень основних економічних показників. Це призводить до розширення спектру та збільшення інтенсивності прояву загроз економічній безпеці суб'єктів підприємництва. Для багатьох суб'єктів підприємництва в таких «жорстких» умовах бізнес середовища мова вже йде не стільки про розширення та розвиток, скільки про збереження досягнутих конкурентних позицій, виживання на ринку.

Питання забезпечення економічної безпеки як на мікро-, так і на макрорівні висвітлені в наукових роботах багатьох вчених, зокрема: Т. В. Гринько, Т. З. Гвініашвілі, О. А. Мельниченко, Є. М. Рудніченко, Н. І. Гавловської, Л. М. Христенко, С. М. Шинкар, В. В. Біліченко, Є. А. Івченко та ін. Але незважаючи на досить глибоку опрацьованість даної проблематики, в даний час під впливом сучасних викликів і загроз сформувалась необхідність впровадження нових методів та інструментів, механізмів протидії загрозам з використанням нових удосконалених технологій, що обумовлює потребу в більш глибокому дослідженні проблемних питань забезпечення економічної безпеки.

Розвиток економічної думки в частині забезпечення економічної безпеки ґрунтувався на необхідності усунення недоліків, попередніх теоретичних підходів до управління суб'єктами підприємництва та обліку сучасних тенденцій, викликів і загроз.

Аналізуючи підходи до визначення поняття «економічна безпека» Т. В. Гринько та Т. З. Гвініашвілі виділяють три ключові вектори [3, с. 381]:

- 1) підвищення якості життя населення;
- 2) забезпечення конкурентних переваг країни;
- 3) забезпечення незалежності країни.

Процесний підхід дозволяє забезпечити економічну безпеку за допомогою правильної організації, управління та вдосконалення фінансово-господарських процесів, що відбуваються в організації [4, с. 25]. Деякі науковці розглядають економічну безпеку як «особливий стан економіки, який забезпечується стійкими та обґрунтованими методами нівелювання впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, при якому створюються належні умови для розвитку стабільної соціально-економічної системи» [1, с. 53].

Необхідність еволюції існуючих підходів зумовлена недоліками, виявленими в результаті аналізу процесів фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, на основі вивчення інструментарію кожного підходу та методології дослідження категорії «економічна безпека». З урахуванням того, що функції і процеси не можуть існувати в відриві один від одного, сучасним підприємствам доводиться поєднувати функціональний і процесний підходи. Для цього необхідно одночасне проектування організаційної структури (функціональних областей) і порядку взаємодій в рамках цієї структури (процесів).

Аналіз впливу зовнішнього середовища на ефективність функціонування суб'єктів підприємництва при використанні процесного підходу показав можливість отримання довгострокової конкурентної переваги з огляду на можливість застосування аналогічних процедур конкурентами. В умовах інноваційної економіки ефективність процесного підходу в порівнянні з іншими зміцнила його позиції в операційному менеджменті, проте в якості інструменту реалізації стратегії і управління стратегічними змінами слід використовувати проектне управління.

Економічна безпека є важливим елементом системи стратегічного управління суб'єктів підприємництва. Господарська діяльність кожного суб'єкта підприємництва в сучасних умовах ринкових відносин виражається в трансфор-

мації сукупності ресурсів (сировини і матеріалів, енергії, інформації, кадрах, основних засобах тощо) в кінцевий продукт у формі товарів, робіт, послуг [2, с. 60].

Суб'єкт підприємництва виступає в ролі складної економічної системи, що включає безліч взаємопов'язаних елементів, націлених на підвищення економічної ефективності свого функціонування. Основними завданнями на шляху до довгострокової мети є, максимізація прибутку, мінімізація витрат, підвищення рентабельності та продуктивності та ін. Очевидно, що керівництву за таких обставин необхідно чітко розуміння відповідних результатів всіх процесів, що відбуваються при функціонуванні суб'єкту підприємництва.

Отже, процес управління має бути направлено на досягнення певного рівня економічної безпеки, тобто конкретний перехід з одного (поточного) стану в інший (цільовий, оптимальний) за рахунок усунення фактору неефективного витрачання ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Гбур З. В. Заходи щодо підвищення економічної безпеки України / З. В. Гбур // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 6. – С. 52–55.
2. Гвініашвілі Т. З. Механізм функціонування суб'єктів підприємництва в контексті економічної безпеки країни / Т. З. Гвініашвілі, Т. В. Гринько // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – Вип. 3(15). – С. 58–64.
3. Гринько Т. В. Соціальне підприємництво як складова економічної безпеки країни / Т. В. Гринько, Т. З. Гвініашвілі // Управління розвитком суб'єктів підприємництва: механізми, реалії перспективи: Колективна монографія / за заг. ред. Т. В. Гринько. – Дніпро: Біла К.О., 2018. – С. 358–392.
4. Козаченко Г. В. Ризик, загроза, небезпека в економічній безпекології: каузальний зв'язок / Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелов // Економічна безпека: держава, регіон, підприємство: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції з міжнародною участю, 15 грудня 2017 р. – 25 січня 2018 р. – Полтава: ПолтНТУ, 2018. – С. 24–27.

Щербина В. С.

Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара(Україна)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

За сучасних умов туристичні підприємства розглядаються як відкриті прозорі системи, це означає, що вони працюють в швидкозмінюваному та нестабільному середовищі, а отже існує загроза ефективної економічної діяльності суб'єктів господарювання. Цей розділ є достатньо актуальним на державному рівні тому, що від створення ефективних захисних систем від зовнішніх та внутрішніх загроз залежить з якою швидкістю може розвиватися ця сфера економіки країни. Міжнародний досвід свідчить, що за останні 30 років економіка країн, де значною мірою розвинений туристичний сектор та сфера послуг досягла дуже великих темпів росту, а рівень життя та благополуччя населення кожного року зростає. Тому, покращення захисту всіх суб'єктів галузі не тільки від зовнішніх факторів, а підтримка сприятливих внутрішніх економічних умов є цілим спектром взаємопов'язаних заходів.

Цим питанням надають увагу багато науковців таких, як Т. М. Іванюта, Т. В. Руда, О. І. Захаров та ін. Слід зазначити, що на зовнішньому рівні проблематика питання вивчена значно краще, ніж причини проблем внутрішнього середовища. На сьогоднішній день ця сфера економіки набуває більшої уваги, загалом пов'язане це з великим туристичним потенціалом країни. Тому зараз на вирішення цього питання слід виділяти більше ресурсів. Недостатнє дослідження загроз економічної безпеки діяльності туристичних підприємств може привести до спаду темпів росту через невелику здатність суб'єктів пристосовуватися до нових умов.

А. А. Меліхов і Е. В. Камишнікова визначають економічну безпеку підприємства як стан ефективного використання ресурсів підприємства та наявних ринкових можливостей, що дозволяє попередити негативний вплив внутрішніх і зовнішніх загроз та забезпечити його довгострокове виживання та стійкий розвиток на ринку відповідно до обраної місії [1].

Сутність економічної безпеки підприємств цієї сфери полягає в забезпеченні максимального використання всіх ресурсів для уникнення загроз підприємства, створенні умов ефективного розвитку й забезпечення заходів щодо подолання зовнішніх і внутрішніх змін середовища.

Відповідно до об'єктів безпеки туристичної сфери виділяють складові економічної безпеки в туризмі:

- економічна безпека країни;
- економічна безпека туристско-рекреаційного комплексу;
- економічна безпека туристської дестинації;
- економічна безпека підприємств сфери туризму;
- економічна безпека особи.

Залежно від функціональної спрямованості можна виділити наступні складові економічної безпеки туристичних підприємств:

- фінансова;
- технічна;
- інтелектуально-кадрова;
- інформаційна;
- політико-правова;
- екологічна;
- охоронна.

Забезпечення економічної безпеки підприємства за всіма функціональними складовими можливо організувати за допомогою таких процесів:

- діагностики, аналізу та оцінювання зовнішніх і внутрішніх загроз;
- розроблення заходів щодо їх усунення;
- впровадження таких заходів.

Проте, як доводить практика, рівень економічної безпеки туристичного підприємства залежить від останнього процесу. Тобто від здатності керівництва підприємства адекватно та своєчасно реагувати на зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також приймати правильні управлінські рішення,

згідно із запропонованими заходами щодо усунення загроз підприємству. Загалом загроза безпеці підприємства – це потенційна чи реальна дія, процес або явище, яке здатне порушити його стійкість і розвиток або призвести до припинення його діяльності [2].

Таким чином, враховуючи розвиток туристичної сфери та її значний внесок в економіку країни є потреба впровадження заходів щодо підвищення ефективності функціонування підприємств цієї галузі. Ефективність підприємства, в свою чергу, вимагає високого рівня економічної безпеки. Забезпечення економічної безпеки туристичного підприємства є одним з актуальних завдань менеджменту суб'єкта господарювання. Складові процесу управління економічною безпекою туристичних підприємств повинні бути враховані в загальній концепції стратегічного та оперативного управління суб'єктами туристичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мелихов А. А. Эволюция подходов к содержанию категории «экономическая безопасность предприятия» / А. А. Мелихов, Э. В. Камышникова // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2009. – № 19. – С. 316–319.
2. Ареф'єва О. В. Планування економічної безпеки підприємств / О. В. Ареф'єва, Т. Б. Кузенко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 170 с.

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ТОРГІВЕЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

<i>Адонін С. В.</i> Методи зниження ризику неповернення дебіторської заборгованості	3
<i>Гонтарева І. В.</i> Організаційні аспекти торговельного підприємництва в Україні	5
<i>Згоннікова В. Є.</i> Управління асортиментом підприємства та його оптимізація	9
<i>Кирпа Д. О.</i> Формування конкурентних переваг підприємств оптової торгівлі	12
<i>Махінко А. А.</i> Удосконалення системи обслуговування споживачів на конкурентному ринку	15
<i>Олійник Т. І., Карапетян А. А.</i> Сучасні тенденції розвитку екологізації світової торгівлі	17
<i>Погрібний Р. В.</i> Електронна логістика та електронна торгівля в Україні: сучасні реалії та перспективи розвитку	22
<i>Сардак С. Е., Зайцева К. В.</i> Антикризове управління торговельним підприємством	25
<i>Славська А. О.</i> Стратегія підприємств України в умовах світової глобалізації та технологічного розвитку	27
<i>Смирнова Т. А., Мажуга А. С.</i> Використання електронної комерції як фактор підвищення конкурентоздатності бізнесу	30
<i>Тімар І. В.</i> Формування товарного асортименту та іміджу торговельного підприємства	33
<i>Тимошенко О. Ю.</i> Сутність і функції фінансової стратегії підприємства.....	36

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

<i>Krupskyi O. P., Puzyk V. S.</i> Economic Security of Business Entities of Ukraine	39
<i>Бараннік В. О.</i> Ризик: загроза чи драйвер розвитку підприємства (концептуальний підхід)	42
<i>Біла Ю. Ю.</i> Економічна безпека суб'єктів підприємництва: особливості формування комплексної системи засобів захисту	44
<i>Горбач Д. В., Стасюк Ю. М.</i> Науково-технічна безпека як вид економічної безпеки.....	47
<i>Грама Т. В.</i> Оптимізація податкових платежів як елемент економічної безпеки суб'єкта господарювання	49
<i>Гринько Т. В., Кузьменко О. О.</i> Формування соціальної відповідальності в закладах охорони здоров'я	52

<i>Калашнікова Ю. М.</i> Економічна безпека суб'єктів господарювання в сучасних умовах.....	56
<i>Кириленко Т. С., Огліх В. В.</i> Концептуальні засади результативного управління підприємницькою діяльністю.....	59
<i>Коваленко О. В., Чернишова А. О.</i> Банкрутство підприємства в сучасних умовах.....	62
<i>Корнієнко І. С.</i> Фінансова безпека підприємства та засоби її досягнення	65
<i>Маєр Д. Д.</i> Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки підприємств в Україні	68
<i>Малисник О. О.</i> Формування економічної безпеки підприємства для забезпечення стратегічного розвитку	71
<i>Мироненко І. О., Левкович О. В.</i> Чинники економічної безпеки торговельних підприємств.....	74
<i>Олексієнко В. В.</i> Податкова система України та її вплив на економічну безпеку підприємництва.....	77
<i>Олійник Т. І.</i> Діагностика системи менеджменту у забезпеченні економічної безпеки підприємств	80
<i>Пахомова В. І., Левкович О. В.</i> Оцінка фінансового стану підприємства для забезпечення його економічної безпеки.....	83
<i>Петряєв О. О.</i> Оцінка ризиків при забезпеченні економічної безпеки підприємницької діяльності	86
<i>Романчук М. В.</i> Соціальна відповідальність у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів господарювання	89
<i>Швайковський С. О.</i> Проблеми забезпечення економічної безпеки підприємств	91
<i>Шевцова О. Й.</i> Фінансова безпека банку в межах регулювання діяльності	94
<i>Шульгіна Н. Ф.</i> Аналіз підходів до забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва.....	96
<i>Щербина В. С.</i> Економічна безпека суб'єктів туристичного бізнесу	99

Н а у к о в е в и д а н н я

Мови видання: українська, англійська

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ 2019:
ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Збірник наукових праць
Міжнародної науково-практичної конференції
(Дніпро, 18–19 квітня 2019 р.)

У восьми томах

Том 4. Управління торгівельною діяльністю
та формування економічної безпеки суб'єктів господарювання
в умовах економічної нестабільності

*Окремі доповіді друкуються в авторській редакції
Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів
За зміст, наукову новизну, достовірність та точність викладеного матеріалу
відповідальність покладається на авторів*

Відповідальний редактор Біла К. О.
Дизайн обкладинки Дем'янчук М. О.
Оригінал-макет Біла К. О., Тімар І. В.

Підписано до друку 16.04.19. Формат 60х84¹/₁₆. Спосіб друку – плоский.
Ум. др. арк. 4,9. Тираж 95 пр. Зам. № 0419-01/5.

Видавець та виготовлювач СПД Біла К. О.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ДК № 3618 від 06.11.09

Надруковано на поліграфічній базі видавця Білої К. О.
Україна, 49000, м. Дніпро, пр. Д. Яворницького, 111, оф. 1
тел. +38 (067) 972-90-71

www.confcontact.com e-mail: conf@confcontact.com